МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Кафедра культурології та музеєзнавства

ЛОБОДА ДАР'Я ЕДУАРДІВНА

ПРОЄКТ МУЗЕЙНОЇ ВИСТАВКИ: «СИМВОЛИ І МІФИ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ: КИЇВ, ЛЬВІВ, ХАРКІВ, ОДЕСА»

спеціальність В12 Культурологія та музеєзнавство

освітня програма Музеєфікація історико-культурної спадчини

галузь знань В культура, мистецство та гуманітарні науки

Подається на здобуття кваліфікації магістр з музеєфікації історико-культурної спадчини

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Здобувачка 2 курсу магістратури: Лобода Дар'я Едуардівна

Науковий керівник: Тортіка Марія Валеріївна, кандидат історичних наук, доктор історичних наук, професор

Харків – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП ……. 3

РОЗДІЛ І. ……. 10

РОЗДІЛ ІІ. …… 21

РОЗДІЛ ІІІ. ……... 26

ВИСНОВКИ ……. 36

Список використаних джерел та літератури …… 40

Додатки …… 44

Харківська державна академія культури

Факультет: Культурології та соціальних комунікацій

Кафедра: культурології та музеєзнавства

Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр

Напрям підготовки: В12 «Культурологія та музеєзнавство»

(шифр і назва)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

А. Щербань

«___» _____ 2026 року

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

ЛОБОДА ДАР'Я ЕДУАРДІВНА

1. Тема роботи: **Проєкт музейної виставки «Символи і міфи український міст: Київ, Львів, Харків, Одеса»**

   Museum Exhibition Project: "Symbols and Myths – The Ukrainian Bridge: Kyiv, Lviv, Kharkiv, Odesa"

Керівник роботи – доктор історичних наук, професор Тортіка Марія Валеріївна

затверджено засіданням кафедри, протокол №_____ від _____ року

2. Строк подання роботи – листопад 2026
3. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розібрати):

ВСТУП …….. 8

РОЗДІЛ І. Історико-методологічні засади дослідження українських міст ….15

1.1. Етапи формування урбаністичної середи Київа як адміністративного центру …….15
1.2. Етапи формування Львова як культурної столиці …….17
1.3. Етапи формування Харкова як промислового центру……19
1.4. Етапи формування Одеси як портового міста…….22

РОЗДІЛ ІІ. Наукова концепція проєкту–виставки: «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса» ……26

2.1. Ідейний задум, тематична спрямованість та методологія основи проєкту..26

2.1.1. Тематична структура музейної виставки……28

2.1.2. Наскрізні проблеми експозиції, основні засоби побудови та їх характеристика……27

2.1.3. Архітектурно-художній образ виставки …….29

2.2. Тематико-експозиційний план виставки…….63

Розіл ІІІ. Детальний опис проєкту розробки виставки……..31

3.1.Анотація проєкту…….31

3.2. Опис проєкту……..36

ВИСНОВКИ……..41

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ…….45

ДОДАТКИ……..54

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір та затвердження теми дипломної роботи	вересень	
2.	Розгляд етапів зародження наукової проблематики	жовтень - листопад	
3.	Написання І розділу дипломної роботи	грудень - лютий	
4.	Написання ІІ розділу дипломної роботи	березень - травень	
5.	Написання ІІІ розділу дипломної роботи	вересень	
6.	Написання висновків, оформлення дипломної роботи	жовтень - листопад	
7.	Підготовка презентації та захист дипломної роботи	грудень	

Студент _____ Лобода Д.Е.

Керівник _____ Тортіка М.В.

АНОТАЦІЯ

на випускну кваліфікафійну роботу на здобуття ступеня «магістр» студента факультету культурології та соціальних комунікацій спеціальності В12 «культурологія та музеєзнавство»

На тему: **Проєкт музейної виставки «Символи і міфи український міст: Київ, Львів, Харків, Одеса»**

Лобода Дар'я Едуардівна

Робота викладена на 96 сторінок (основний текст становить 37 сторінок), складається ці вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (71 найменувань) та додатків. Мета роботи: створити екпериментальну мультимедійну виставку на основі комплекного дослідження символів, міфів та образів Києва, Львова, Харкова та Одеси в контексті розвитку історичної урбаністики України, визначити особливості формування міської ідентичності кожного з міст.

Ключові слова: українські міста, Київ, Львів, Харків, Одеса, міська ідентичність, урбаністика, історична пам'ять, міф, символ, образ міста, культурна спадщина, музейна виставка, експозиційне проєктування, цифрові технології.

ABSTRACT

for the final qualifying work for the degree of «master» of the student of the Faculty of Cultural Studies and Social Communications, Specialty B12 “Cultural Studies and Museum studies”

of the topic: **Museum Exhibition Project "Symbols and Myths of Ukrainian Cities: Kyiv, Lviv, Kharkiv, Odesa"**

Loboda Daria Eduardivna

The thesis spans 96 pages (with the main text comprising 37 pages) and consists of an introduction, three chapters, conclusions, a bibliography (71 entries), and appendices. The objective of the work is to create an experimental multimedia exhibition based on a comprehensive study of the symbols, myths, and images of Kyiv, Lviv, Kharkiv, and Odesa within the context of the development of historical urban studies in Ukraine, and to identify the specific features of the formation of urban identity for each of these cities.

Keywords: Ukrainian cities, Kyiv, Lviv, Kharkiv, Odesa, urban identity, urban studies, historical memory, myth, symbol, image of the city, cultural heritage, museum exhibition, exhibition design, digital technologies.

ВСТУП

Актуальність теми. Місто є складним історико-культурним феноменом, у якому поєднуються матеріальний простір, архітектурна спадщина, суспільні процеси, культурні традиції та колективна пам’ять. Воно формується не лише під впливом географічних умов і політичних обставин, а й через історичні події, культурні взаємодії, символи, міфи та уявлення, які поступово створюють його впізнаваний образ. У цьому контексті міський простір можна розглядати як своєрідний культурний текст, що відображає різні історичні епохи, соціальні зміни та ціннісні орієнтири суспільства. Особливе значення для розуміння історичної урбаністики України мають Київ, Львів, Харків та Одеса. Кожне з цих міст репрезентує власну модель історичного та культурного розвитку. Актуальність теми також зумовлена трансформацією сучасної музейної практики. Саме такий підхід покладено в основу авторського проєкту екпериментальної виставки « «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса» ». Її концепція передбачає представлення чотирьох міст як окремих, але взаємопов’язаних культурних середовищ. Додаткової актуальності дослідженню надає необхідність збереження та популяризації культурної спадщини України в умовах повномасштабної війни, коли історичні пам’ятки та об’єкти культурного середовища зазнають пошкоджень і втрат. У цьому контексті цифрове документування, створення електронних колекцій та інтерактивних ресурсів набувають особливого значення. Розроблення грантової моделі реалізації виставкового проєкту дозволяє визначити організаційні, фінансові та технологічні умови його практичного втілення.

Об’єкт досліджння – історико-культурний розвиток міського простору Києва, Львова, Харкова, Одеси, а також процеси формування їхньої міської ідентичності.

Предмет дослідження – символи, міфи та культурні образи чотирьох міст, особливості їхнього формування та трансформації в історичному процесі, а також можливості їхньої музейної інтерпретації засобами експозиційного проєктування, мультимедійних та цифрових технологій.

Територіальні межі – охоплюють міський простір Києва, Львова, Харкова та Одеси в межах їхніх сучасних адміністративних територій, із врахуванням історично сформованих меж міської забудови, планувальної структури та основних культурно-історичних осередків. Під час аналізу враховується також регіональний контекст формування міст: середньодніпровський історико-культурний простір для Києва, Галичина для Львова, Слобожанщина для Харкова та Північне Причорномор'я для Одеси.

Хронологічні рамки охоплюють період від ранніх етапів формування кожного з міст до сучасності. Нижня хронологічна межа визначається особливостями історичного виникнення та становлення окремих міських центрів: Київ – кінець V-VI ст., Львів – XIII ст., Харків – середина XVII ст., Одеса – кінець XVIII ст. Верхня хронологічна межа охоплює сучасний етап розвитку міст в умовах незалежної України та новітніх суспільно-політичних процесів.

Мета: створення екпериментальної мультимедійної виставки на основі комплекного дослідження символів, міфів та образів Києва, Львова, Харкова та Одеси в контексті розвитку історичної урбаністики України, визначення особливостей формування міської ідентичності кожного з міст.

Завдання:

1. Проаналізувати основні теоретичні підходи для розуміння міста як історичного, культурного та символічного простору, з'ясувати значення понять «міський образ», «міф», «символ» та «колективна пам'ять».

2. Розглянути основні етапи становлення історичної урбаністики та проаналізувати наукові дослідження, присвячені історії, культурі та міській ідентичності українських міст.
3. Дослідити особливості історичного розвитку Києва, Львова, Харкова та Одеси; визначити основні чинники формування їхнього міського простору.
4. Виявити та проаналізувати ключові міфи, символи та культурні образи кожного з чотирох міст; простежити їхній зв’язок з історичними подіями, архітектурною спадщиною та колективною пам’яттю.
5. Здійснити порівняльний аналіз міських образів Києва, Львова, Харкова та Одеси, визначити їхні спільні й відмінні риси та особливості культурної ідентичності.
6. Розробити концепцію екпериментальної музейної виставки « «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса» », визначити її тематичну структуру, експозиційний маршрут і принципи взамодії відвідувача з виставковим середовищем.
7. Обґрунтувати архітектурно-просторове, художнє та мультимедійне рішення виставки, визначити можливості використання історичних матеріалів, цифрових проєкцій, інтерактивних інсталяцій та інших засобів експонування.
8. Розробити грантову модель реалізації виставкового проєкту відповідно до пріорітетів програми Українського культурного фонду «Культурна спадщина», передбачивши створення цифрового атласу, план реалізації, необхідні ресурси, бюджет та очікувані результати.

Наукова новизна роботи полягає в розробці авторської концепції екпериментальної музейної виставки «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса» », побудованої за принципом просторової подорожі чотирма містами та поєднання традиційних експозиційних засобів із цифровими

та мультимедійними технологіями. Науковою основою проєкту є комплексний розгляд Києва, Львова, Харкова та Одеси як відмінних моделей формування міського простору, історичної пам’яті та культурної ідентичності. У роботі запропоновано екпозиційний маршрут як засіб формування цілісної музейної розповіді про символи, міфи та образи українських міст, а також розроблено грантову модель реалізації виставкового проєкту.

Історіографія та джерельна база дослідження. Історіографічну основу дослідження становлять праці українських і зарубіжних науковців, присвячені історії міст, розвитку міського простору, архітектурній спадщині, культурній пам’яті, міській ідентичності, символічним системам та урбаністичним образам. Умовно історіографію проблеми можна поділити на три основні етапи. Перший етап охоплює кінець XIX – середину XX століття та характеризується формуванням історико-краєзнавчих і наукових передумов для подальшого розвитку історичної урбаністики. У цей період місто ще не розглядалося як самостійний об’єкт урбаністичних студій у сучасному розумінні, проте важливі дослідження історії, топографії, архітектури та суспільного життя стали основою для подальшого осмислення міського простору. Серед представників цього напряму варто відзначити Михайла Грушевського [6], праці якого сприяли формуванню історичного образу Києва як важливого політичного та духовного центру; Івана Крип’якевича [7], який досліджував історичний простір Львова; Дмитра Багалія [9], що зробив значний внесок у вивчення історії Слобідської України та Харкова; Аполлона Скальковського [11], чиї праці містять ранні відомості про історичний розвиток Півдня України та Одеси. Другий етап охоплює другу половину XX століття та початок XXI століття. У цей час відбувається розширення методологічних підходів до вивчення міста як соціального, культурного та просторового феномену. Значний вплив на становлення сучасної урбаністичної проблематики мали праці західних

дослідників: Кевіна Лінча [3], зокрема його концепція ментального образу міста; Льюїса Мамфорда [4], який розглядав місто як історичну форму суспільної організації та культурного розвитку; Мішеля де Серто [5], який звертав увагу на роль повсякденних практик у формуванні міського простору. У цей період також важливими стали дослідження Ярослава Грицака[25], Романа Шпорлюка [26], Юрія Бірюльова [27] та Володимира Тимофієнка[28], присвячені соціальній історії міст, культурним ідентичностям, архітектурній спадщині та особливостям формування міського середовища.Третій етап охоплює сучасні дослідницькі студії з початком XXI століття до сьогодення. Для нього характерним є посилення міждисциплінарного підходу, уваги до колективної пам'яті, міських наративів, культурних практик та символічного сприйняття простору. Серед зарубіжних дослідників важливими для теоретичного осмислення теми є Шарон Зукін [45], яка аналізує взаємозв'язок культури, міської ідентичності та символічного образу міста; Девід Гарві [47], який розглядає місто як простір соціальних і політичних процесів; П'єр Нора [49], концепція «місць пам'яті» якого дозволяє осмислювати символічне значення окремих міських локусів; Ентоні Ґідденс [50], чиї дослідження модерності та ідентичності створюють теоретичне підґрунтя для розуміння формування локальних ідентичностей у сучасному суспільстві. Серед сучасних українських дослідників важливе значення для роботи мають праці та дослідницькі підходи Тараса Возняка [51], присвячені культурній специфіці Львова та його багатошаровій історичній пам'яті; Софії Дяк, яка досліджує міську історію, просторові транформації та міські наративи; Георгія Касьянова [53], чиї праці з історичної пам'яті та політики пам'яті дозволяють розглядати формування й конкуренцію різних історичних уявлень. *Детальніше див. Додаток 1 «Історико-методологічні засади дослідження українських міст»*

Джерельну базу дослідження попередньо становлять різні за походженням і характером матеріали, які дозволяють простежити історичний розвиток міст та особливості формування їхнього культурного образу. За характером їх можна об’єднати в кілька груп:

- Писемні та документальні матеріали: матеріали з історії міського самоврядування, опубліковані історичні документи, літописні свідчення, описи міст [54 – 63].
- Картографічні матеріали: історичні карти, плани міст різних періодів, схеми міської забудови та планувальні структури, які дають змогу простежити просторові трансформації Києва, Львова, Харкова та Одеси [8], [16], [59], [60].
- Іконографічні матеріали: історичні фотографії, гравюри, листівки, малюнки, архітектурні зображення та інші візуальні джерела, що відображають зовнішній вигляд міст і зміни їхнього середовища [7], [14-15], [18], [23-24], [59-60], [65-66].
- Матеріали культурної спадщини: архітектурні пам’ятки, історичні ансамблі, громадські простори, монументальні об’єкти та музейні предмети, які виступають носіями історичних і символічних значень [15], [18], [23-24], [27-28], [32], [67].
- Інформаційно-довідкові та електронні ресурси: матеріали музейних, архівних, наукових та офіційних установ, електронні каталоги, цифрові колекції та відкриті ресурси, що містять інформацію про історію та культурну спадщину досліджуваних міст [14-16], [17-19], [23-24], [59-63], [68-69].

Поєднання зазначних матеріалів дозволяє розглядати міський простір одночасно як історичне середовище, сукупність матеріальних об’єктів і систему культурних значень, що формують колективну пам’ять та ідентичність українських міст.

Апробація результатів дослідження відбулася на Міжнародній науковій конференції молодих вчених «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» (Харків 2026), з доповіддю «Symbols, Myths and Images of Ukrainian Cities: Kyiv, Lviv, Kharkiv and Odesa as Examples of Historical Urban Development in Ukraine», [70] та Міжнародній науковій конференції «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку» з доповіддю «Феномен експериментальної музейної виставки на прикладі екпериментальної виставки «Мапа пам’яті: Київ – Львів – Харків – Одеса» [71] .

Структура роботи. Магістрерська робота складається зі вступу (7 сторінок), трьох розділів (26 сторінок), висновку (4 сторінки), списку використаних джерел і літератури та додатків.

Розділ І. Історико-методологічні засади дослідження українських міст

1.Історико-урбаністична характеристика Києва, Львова, Харкова та Одеси

Для подальшого дослідження символів, міфів та образів українських міст необхідно здійснити їхній порівняльний історико-урбаністичний аналіз. Вибір Києва, Львова, Харкова та Одеси зумовлений тим, що ці чотири міста представляють різні моделі українського міського розвитку та водночас сформували особливо виразні культурні образи. Аналіз доцільно здійснювати за чотирма взаємопов'язаними характеристиками: географічне положення та природне середовище; хронологія формування; містобудівна й архітектурна споруда; функціонування історичного центру в сучасному місті.

1.1. Етапи формування урбаністичної середи Київа як адміністративного центру

Географічне положення: Київ розташований у центральній частині України, на обох берегах Дніпра. Основна частина історичного центру міста сформувалася на правобережжі, яке характеризується підвищеним платоподібним рельєфом, розчленованими ярами та балками. Лівобережна частина представлена переважно низовинною рівниною [14]. Особливості рельєфу та розташування Дніпра істотно вплинули на формування міської структури Києва. Поєднання височин, схилів, ярів і річкової долини зумовило складну просторову організацію міста та нерівномірний характер його забудови. Дніпро водночас виступав важливою природною та транспортною віссю, що визначала просторові зв'язки між різними частинами міста [14].

Хронологія розвитку: Формування Києва як одного з провідних міських центрів Русі особливо активно відбувалося у X-XI століттях. У цей період місто набуло значення політичного, релігійного та культурного центру, а його просторову структуру формували Дитинець, Поділ та інші осередки міського життя. Важливу

роль у розвитку міста відігравало будівництво сакральних і оборонних споруд, які визначали його просторовий та символічний образ [15]. Особливе місце серед пам'яток цього періоду посідає Софійський собор, споруджений у XI столітті за князювання Ярослава Мудрого як головний християнський храм столиці Русі. Києво-Печерський монастир, заснований у XI столітті, поступово сформувався як важливий духовний і культурний осередок. Його архітектурний ансамбль, розташований на плато над правим берегом Дніпра, став однією з визначальних містобудівних домінант Києва [15]. Подальший розвиток міста супроводжувався змінами його політичного та адміністративного статусу, перебудовами й трансформаціями міського простору. У XIX – на початку XX століття Київ зазнав інтенсивного територіального та містобудівного розвитку: формувалися нові вулиці, громадські споруди й міські райони, а окремі історичні частини міста поступово об’єднувалися в цілісну міську структуру [16].

Містобудування та архітектура: Містобудівна структура Києва сформувалася внаслідок поєднання різних історичних моделей розвитку. Давні частини міста значною мірою визначалися природним рельєфом і оборонними потребами, тоді як пізніша забудова розвивалася відповідно до принципів регулярного планування. Історично місто складалося з окремих просторових осередків, зокрема Старого міста, Подолу та Печерська, які з часом інтегрувалися в єдину міську структуру [14]. Характерною особливістю Києва є його виразна вертикальна організація простору: верхні плато та схили правобережжя поєднуються з нижньою долиною Дніпра та Подолом. Рельєф, перепади висот, спуски й підйоми формують своєрідну систему міських перспектив і панорам.

Важливу роль у ній відіграють вертикальні домінанти сакральної архітектури — бані, дзвіниці та силуети історичних ансамблів. Тому історичний образ Києва визначається не лише окремими пам’ятками, а й просторовими зв’язками між ними, характером перспектив і панорам міста [14; 17].

Історичний центр у сучасному місті: Сьогодні історичний центр Києва є частиною великої сучасної міської агломерації, у межах якої історична забудова та пам'ятки культурної спадщини взаємодіють із новими елементами міського середовища. Історичні ансамблі Софії Київської та Києво-Печерської лаври зберігають важливе значення для просторового та культурного образу міста, водночас перебуваючи під впливом сучасних містобудівних процесів [15]. UNESCO зазначає, що інтенсивний розвиток Києва, зокрема висотна забудова, може впливати на історичне міське середовище, традиційні панорами та просторові зв'язки між об'єктами культурної спадщини та їхнім оточенням. Водночас традиційні панорами й силуети Києво-Печерської лаври вздовж Дніпра продовжують зберігатися [15]. Таким чином, Київ демонструє характерну для історичних столиць модель взаємодії історичного та сучасного міського середовища, у якій давні архітектурні ансамблі залишаються важливим просторовими й символічними орієнтирами сучасного міста.

1.2. Етапи формування Львова як культурної столиці

Географічне положення:

Львів розташований на заході України та історично відігравав важливу роль як адміністративний, релігійний і торгівельний центр, чому сприяло його вигідне географічне положення. Особливості природного середовища міста визначаються поєднанням пагорбів, плато та річкових долин, що істотно вплинуло на формування його історичної топографії [18]. Природний рельєф став одним із важливих чинників розвитку середньовічного Львова. Зокрема, історична частина міста сформувалася у взаємозв'язку між височинами, низовинами та долинами, що відобразилося у розташуванні міських територій, вуличній мережі та характері забудови. UNESCO наголошує на збереженні характерної топографії Львова – пагорбів, плато та річкових долин – як важливої складової автентичності його історичного середовища [18].

Хронологія розвитку:

На території сучасного Львова існувало поселення ще до формування середньовічного міста: UNESCO зазначає наявність тут поселення вже у V-VI століттях. Власне середньовічний Львів сформувався у пізньому Середньовіччі, а його історичний центр охоплює кілька просторових частин, що відображають різні етапи розвитку міста. До найдавніших належать Високий Замок і Підзамче, тоді як Середмістя сформувалося у XIV столітті [18]. Розвиток Львова був тісно пов'язаний із його вигідним географічним положенням та політичним і торгівельним значенням. Упродовж кількох століть місто виконувало функції адміністративного, релігійного і торгівельного центру, що сприяло формуванню різноманітного міського середовища. У межах Львова оселялися представники різних етнічних і релігійних спільнот, сліди яких збереглися в історичній забудові та просторовій структурі міста [18].

Містобудування та архітектура:

Львів є показовим прикладом збереження середньовічної міської топографії. Центральна частина міста сформувалася навколо Середмістя, де протягом XIV-XVII століть розвивалися система вулиць і площ. Давня міська структура збереглася значною мірою до сьогодні, незважаючи на подальші перебудови та появу нових архітектурних об'єктів [18]. Однією з важливих особливостей Львова є збереження середньовічної вуличної мережі, системи площ і ділянок історичного центру. UNESCO зазначає, що давня структура вулиць, площ, основних сакральних споруд та парцелярна структура міста зберегли значну частину свого історичного характеру. При цьому окремі пізніші споруди, зокрема архітектура сецесії та модернізму, органічно інтегрувалися в історичний ансамбль [18]. Архітектурний образ Львова формувався протягом кількох століть і відображає взаємодію різних художніх та архітектурних традицій. У міському середовищі поєдналися східноєвропейські традиції з впливами італійської та

німецької архітектури, представленими в спорудах різних історичних періодів. Водночас збережені сакральні та громадські споруди різних релігійних традицій, а також сліди окремих етнічних громад відображають складну історію формування міського простору Львова [18].

Історичний центр у сучасному місті:

Історичний центр Львова зберігає важливе значення в сучасній структурі міста. Він продовжує виконувати адміністративні, торгівельні, культурні та туристичні функції, поєднуючи історичну забудову з потребами сучасного міського життя. Водночас сучасне використання історичного середовища супроводжується певними проблемами. UNESCO серед основних загроз для збереження історичного центру називає надмірний автомобільний рух, відтік мешканців до передмість та невідповідний новий розвиток, який може негативно впливати на цілісність історичного середовища [18]. Таким чином, Львів демонструє модель взаємодії історичного та сучасного міського середовища, у якій історичний центр не втрачає своєї функціональної ролі, а залишається важливою частиною сучасної структури міста [18].

1.3. Етапи формування Харкова як промислового центру

Географічне положення:

Харків розташований на північному сході України, у місці злиття річок Харків, Лопань та Уда. Формування міста відбувалося в історичному просторі Слобідської України: у 1650-х роках тут виникло постійне поселення, а в середині XVII століття було споруджено фортецю. У 1660-1665 роках Харків виконував функції адміністративного центру слобідських козацьких полків, що стало важливим чинником його подальшого розвитку [19]. На відміну від Києва та Львова, історичний розвиток яких значною мірою визначався давньою міською топографією та складним рельєфом центральних частин, Харків

формувався як укріплене поселення Слобожанщини, а згодом активно розвивався як адміністративний, торгівельний та освітній центр. Це зумовило іншу модель просторового розвитку міста, пов'язану з поступовим розширенням його території та модернізацією міського середовища.

Хронологія розвитку:

Історія Харкова як міського центру пов'язана з освоєнням Слобідської України у XVII столітті. На ранньому етапі розвитку поселення важливе значення мали оборонні функції, пов'язані з формуванням фортеці та захистом південних кордонів регіону. Поступово Харків набував значення адміністративного, торгівельного та культурного осередку Слобожанщини [9;19]. Важливий етап розвитку міста розпочався у XIX столітті. Заснування Харківського університету у 1805 році сприяло перетворенню міста на значний освітній і науковий центр, а подальший розвиток торгівлі та промисловості посилив його економічне значення. У цей період Харків поступово перетворився на один із провідних культурних, освітніх, торгівельних і промислових центрів Слобожанщини [9; 10; 19]. Дослідження Дмитра Багалія та Дмитра Міллера, присвячені історії міста Харкова, охоплюють широкий спектр питань – від розвитку міського самоврядування та господарства до освіти, науки, торгівлі, промисловості і культурного життя міста [20]. Окремим етапом став період 1919-1934 років, коли Харків виконував функції столиці радянської України. Столичний статус сприяв масштабній перебудові міського середовища, розвитку промисловості, розширенню території міста та появі нових адміністративних і громадських споруд. Саме в цей період сформувалися важливі риси модерного архітектурного образу Харкова, пов'язані з масштабною реконструкцією та індустріалізацією [21].

Містобудування та архітектура:

Містобудівна структура Харкова формувалася поступово та зазнавала значних змін у процесі територіального розширення міста. На ранніх етапах його розвитку планувальна структура була пов’язана з історично сформованою системою вулиць і площ. У ХХ столітті, особливо в період активної реконструкції, містобудівна модель Харкова набула більш виразних радіально-магістральних рис. Генеральний план міста 1936 року передбачав перетворення радіальної системи на радіально-кільцеву та створення нових магістралей, які мали забезпечувати зв’язок між окремими районами міста [22]. Важливу роль у формуванні міського простору відігравали великі площі та громадські центри. Особливого значення набув ансамбль площі Свободи, який у процесі модернізації Харкова перетворився на один із найбільш масштабних громадських просторів міста. Центральне місце в його композиції посідає Держпром – визначна пам’ятка конструктивізму, споруджена у 1920-х роках [23]. Держпром став одним із найвиразніших символів модернізаційного образу Харкова. Його масштабна композиція, раціональна організація простору та конструктивістська архітектура відображали нове уявлення про міське середовище, пов’язане з адміністративними та індустріальними функціями. UNESCO характеризує споруду як важливий елемент ансамблю площі Свободи та відзначає її роль у формуванні образу нової індустріальної України [23]. Таким чином, містобудівний розвиток Харкова демонструє перехід від ранньої фортеці та регіонального адміністративного осередку до великого модерного міста, в архітектурному образі якого важливе місце посіли адміністративні, наукові та індустріальні споруди. Саме ця трансформація значною мірою визначила своєрідність сучасного символічного образу Харкова.

Історичний центр у сучасному місті:

Сучасний Харків зберігає окремі елементи історично сформованої центральної структури, які функціонують у взаємодії з пізнішою забудовою та сучасним

міським середовищем. Особливість Харкова полягає в тому, що його історичний центр сформувався не як цілісний середньовічний міський ансамбль, а внаслідок послідовного накладання різних етапів розвитку міста. У його структурі простежуються риси раннього оборонного поселення, губернського центру XIX століття, модерністського міста першої третини XX століття та сучасного великого міського центру. Така багатошаровість є однією з визначальних характеристик Харкова та має важливе значення для його історико-урбаністичного аналізу. Вона дає змогу простежити, як зміна політичних, адміністративних, економічних і культурних функцій міста впливала на його просторову організацію та архітектурний образ.

1.4. Етапи формування Одеси як портового міста

Географічне положення:

Одеса розташована на півдні України, на узбережжі Чорного моря. Її розвиток безпосередньо пов’язаний із портовим розташуванням: саме успішне функціонування порту стало одним із ключових чинників швидкого економічного та міського розвитку Одеси у XIX столітті [24]. Історичний центр міста сформувався на високому плато над морем, яке перетинають глибокі балки, орієнтовані перпендикулярно до узбережжя. Особливості рельєфу безпосередньо вплинули на планувальну структуру Одеси. UNESCO характеризує історичний центр як регулярну систему широких озеленених вулиць, сформованих у прямокутні квартали, напрямок яких відповідає орієнтації балок. Таким чином, природний рельєф став одним із чинників формування своєрідної міської планувальної моделі Одеси [24].

Хронологія розвитку:

Одеса є порівняно молодим міським центром у контексті історії Києва та Львова. Її формування як сучасного міста розпочалося наприкінці XVIII століття та було

тісно пов’язане з розвитком портової діяльності, торгівлі й освоєнням Чорноморського узбережжя. Вигідне розташування сприяло швидкому перетворенню Одеси на важливий торгівельний центр регіону [24]. У XIX столітті місто пережило активний економічний і демографічний розвиток. Розширення порту, формування торгівельної інфраструктури, будівництво адміністративних, громадських і житлових споруд сприяли перетворенню Одеси на один із найбільших торгівельних центрів Причорномор’я. Розвиток міста супроводжувався формуванням регулярної планувальної структури та масштабної міської забудови [24]. Саме відносно короткий період формування основної міської структури є однією з характерних особливостей Одеси. На відміну від Києва та Львова, просторовий образ яких формувався внаслідок тривалого історичного розвитку та послідовного нашарування різних епох, Одеса значною мірою сформувала регулярну структуру історичного центру протягом XIX століття. Це визначило своєрідність її містобудівного та архітектурного образу.

Містобудування та архітектура:

Історичний центр Одеси має чітку регулярну планувальну структуру. Широкі вулиці, озеленені алеї та прямокутна система кварталів формують характерну міську сітку, що значною мірою збереглася до сьогодні [24]. Важливу роль у просторовій організації міста відіграють великі перспективи, відкриті громадські простори та зв’язок міської забудови з морським узбережжям. Одними з основних просторових орієнтирів є Приморський бульвар і Потьомкінські сходи, які забезпечують виразний зв’язок між міським плато та морем [24]. Архітектурний образ Одеси характеризується значною стильовою та функціональною різноманітністю. UNESCO відзначає наявність в історичному центрі театрів, релігійних споруд, навчальних закладів, приватних палаців, прибуткових будинків, банків, торговельних і складських споруд, а також

громадських та адміністративних будівель. Їхня архітектура відображає різноманітність стилів та функцій, пов'язаних із розвитком міста як великого торгівельного центру [24]. Таким чином, міське середовище Одеси є своєрідним матеріальним відображенням її торгівельного, портового та багатокультурного характеру. Поєднання регулярного планування, різноманітної архітектури та просторового зв'язку з морем стало однією з визначальних рис історичного образу міста [24].

Історичний центр у сучасному місті:

Історичний центр Одеси продовжує виконувати важливі функції у сучасній структурі міста. Він залишається центральною зоною, у межах якої зосереджені адміністративні, громадські, ділові та культурні установи. При цьому історична планувальна структура та значна частина забудови XIX – початку XX століття продовжують визначати характер міського середовища [24]. Водночас поєднання історичної забудови із сучасним міським розвитком створює певні виклики для збереження цілісності та автентичності історичного середовища. UNESCO зазначає вразливість історичної забудови до неналежної консервації та сучасної забудови, яка може негативно впливати на автентичність міського ансамблю [24]. Таким чином, Одеса представляє модель регулярного портового міста, у якій природне розташування, портова діяльність, торгівля та багатокультурний характер суспільства безпосередньо відобразилися у планувальній структурі та архітектурному образі міста [24].

2. Порівняльний аналіз історичних центрів

Порівняння Києва, Львова, Харкова та Одеси дає змогу виявити відмінні моделі їхнього історико-урбаністичного розвитку. Київ є прикладом міста, формування якого значною мірою визначали рельєф, Дніпро, сакральні функції та політичний статус. Його історичний простір характеризується виразною вертикальною

організацією, а ключові архітектурні домінанти пов’язані з релігійною та державною історією міста. Львів репрезентує модель середньовічного торгівельного та багатокультурного міста, у якому важливу роль відіграли міські укріплення, площі, квартальна структура, вулична мережа та співіснування різних релігійних і етнічних громад. Збереження значної частини середньовічної планувальної структури робить Львів важливим об’єктом історико-морфологічного аналізу [18]. Харків демонструє іншу модель розвитку, пов’язану передусім з адміністративними функціями, освітою, промисловістю та модернізацією. Ці чинники значною мірою визначили його архітектурне середовище та сприяли формуванню виразного образу індустріального й модерністського міста [19-23]. Одеса представляє морську торгівельну модель міста, в якій географічне положення, порт, регулярне планування, відкриті перспективи та архітектурне різноманіття сформували своєрідний урбаністичний образ. Її історичний центр є показовим прикладом збереження регулярної планувальної структури XIX століття [24]. Виявлені відмінності мають принципове значення для подальшого аналізу міфів і символів міст. Урбаністичний образ не формується незалежно від матеріального простору: географічне середовище, історичний розвиток і містобудівна структура створюють основу для виникнення та закріплення певних символічних значень. Рельєф і сакральні домінанти Києва, середньовічна структура Львова, модерністська архітектура Харкова та морський і портовий характер Одеси стали важливими складовими сприйняття цих міст і формування їхніх специфічних образів. Таким чином, історична урбаністика в межах цього дослідження розглядається не лише як засіб реконструкції минулого міста, а і як інструмент пояснення формування та закріплення міфів, символів і образів, пов’язаних із конкретним міським простором.

Розділ ІІ. Наукова концепція проєкту–виставки: «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса»

2.1. Ідейний задум, тематична спрямованість та методологічні основи проєкту

Ідейний задум виставкового проєкту «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса» полягає у створенні образу України через подорож чотирма її історичними містами, кожне з яких репрезентує окрему модель взаємодії історії, міського простору, пам’яті, міфу та символу. Для реалізації задуму поєднуються музейні, архітектурно-просторові, художні та цифрові засоби.

Згідно існуючої класифікації музейні експозиції розрізняються:

За профілем – історична виставка з виразним культурологічним та урбаністичним спрямуванням. Основним предметом її дослідження є історичний розвиток міського середовища, тому провідною профільною характеристикою є історичний профіль. Водночас використання архітектурних, візуальних, етнографічних, археологічних та художніх матеріалів забезпечує її міждисциплінарний характер.

За типом – виставка має змішаний характер: класична, з елементами імерсивного та цифрового середовища. Вона не належить до панорами або скансенів, оскільки її предметом є не відтворення реального міського середовища у відкритому просторі, а його музейна інтерпретація у спеціально відтвореному виставковому просторі.

За метою, завданням та призначенням – основна та навчальна, для широкої музейної аудиторії.

За тривалістю роботи – тимчасова виставка. Концепція передбачає можливість реалізації проєкту як виставкового заходу з обмеженим терміном експонування.

Такий формат відповідає експериментальному характеру проєкту та дозволяє активно використовувати цифрові, мультимедійні та просторові рішення, які можуть змінюватися залежно від актуальної інформації.

За способом демонстрації – стаціонарна виставка, але можливе її пересування до ценрів про які говориться у виставці. Місцем реалізації проєкту пропонується Мистецький арсенал у Києві як велике культурне та виставкове середовище, здатне забезпечити необхідний просторовий масштаб для побудови маршруту та розміщення традиційних і цифрових експозиційних елементів.

За методом побудови – поєднання тематичного методу з еспериментальним методом. Саме експериментальний підхід забезпечує інноваційність виставки, оскільки традиційні музейні предмети вводяться у нове просторове та цифрове середовище, що додає один із варіантів методу побудови – ансамблевий метод та образно-сюжетний метод.

За принципами побудови: комплексно-тематичний принцип.

Наскрізні проблеми виставки, основні засоби побудови та їх характеристика:

1. Співвідношення реальної історії та міського міфу: виставка повинна показати, що образ міста формується не тільки на основі документально зафіксованої історії, але й через легенди, культурні інтерпретації та повторювані символічні образи.
2. Місто як результат історичних нашарувань: у кожному міському центрі співіснують різні історичні періоди. Виставка має показати не окремі ізольовані пам’ятки, а процес накопичення міських шарів.
3. Взаємозв’язок географії та містобудування: природне середовище є одним із факторів формування міського простору. Річка, море, пагорби, балки та інші природні особливості впливають на систему вулиць, напрямки розвитку, розташування домінант і характер міського ландшафту.

4. Історичний центр і сучасне місто: однією з наскрізних тем є проблема співіснування історичної спадщини з сучасним урбанізованим простором. Історичний центр не розглядається як замкнений об’єкт минулого, а як активна частина сучасного міста.
5. Матеральна і нематеріальна спадщина: у виставці поєднуються архітектурні об’єкти, документи, фотографії, карти, макети та інші матеріальні носії історичної інформації з легендами, міфами, спогадами, звуками та іншими формами нематеріальної культурної спадщини.

2.2. Коротка тематична структура музейної виставки «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса»:

Тема 1. Місто як простір

Тема 2. Київ – місто початку

Підтема 1. Географія міста

Підтема 2. Формування історичного центру

Підмета 3. Місто сакральних домінант

Підтема 4. Київ сучасний

Тема 3. Львів – місто пам’яті

Підтема 1. Географія та рельєф

Підтема 2. Середньовічний Львів: міфи, легенди, архітектура

Підтема 3. Багатокультурне місто

Підтема 4. Львів сучасний

Тема 4. Харків – місто модерності

Підтема 1. Географія Харкова

Підтема 2. Харків як центр об’єднання Слобожанщини

Підтема 3. Харків – місто культурної та індустріальної модернізації

Підтема 4. Харків сучасний

Тема 5. Одеса – місто-море

Підтема 1. Географія портового міста

Підтема 2. Історія виникнення та планування Одеси

Підтема 3. Одеса художня, літературна, архітектурна

Підтема 4. Одеса сучасна

2.3. Архітектурно-художній образ

Архітектурно-художній образ виставки «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса» ґрунтується на принципі просторової подорожі чотирма українськими містами. Виставку передбачається організувати в єдиному виставковому просторі Мистецького арсеналу, умовно поділеному на дев’ять послідовних зон: вступну, чотири міські, три перехідні та завершальну. Така структура формує цілісний маршрут, у якому переміщення відвідувача стає складовою музейної розповіді. Художнє оформлення кожної міської зони відповідає її змістовій концепції: Київ розкривається через образи Дніпра, пагорбів і сакральної архітектури; Львів – через історичну забудову і культурну багатошаровість; Харків – через геометричні форми, конструктивістську архітектуру і образ модернізації; Одеса – через мотиви моря, порту та відкритого простору. Єдність виставки забезпечується наскізним образом карти, спільною системою навігації та послідовністю просторових переходів. Важливим складником виставки є поєднання автентичних музейних предметів із

традиційними та сучасними засобами експонування. Формування предметної частини виставки передбачається здійснювати за участю потенційних музеїв-партнерів: Національного музею історії України (Київ); Львівського історичного музею; Харківського історичного музею ім. М.Ф.Сумцова; Одеського історико-краєзнавчого музею та Одеського археологічного музею НАН України. Їхні фондові зібрання можуть стати джерелом археологічних знахідок, предметів міського побуту, історичних документів, друкованих матеріалів, нумізматичних та інших речових пам’яток, що відображають історичний розвиток представленних міст. Зазначені матеріали доповнюватимуться фотографіями, історичними картами, макетами, цифровими проєкціями, інтерактивними картами та 3D-реконструкціями.

Колірне, світлове та звукове оформлення використовуватиметься для підкреслення особливостей кожного міста і формування відповідної атмосфери. Детальна характеристика просторового зонування, екпозиційного обладнання, кольорового рішення, освітлення, технічного оснащення, образів-символів і запропонованих музейних предметів наведена в *Додатку 2.*

Розділ ІІІ. Детальний опис проєкту розробки виставки «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса»

УРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФОНД «УКФ»

Затверджено Виконавчим директором Наказ № 97 від 01.07. 2020р.

АПЛІКАЦІЙНА ФОРМА МФВ (форма УП-16)

І. Реєстраційна картка проєктної пропозиції

Дата реєстрації:		**Не заповнювати! Заповнюється уповноваженим працівником МФВ**
Реєстраційний номер:		

Програма: Культурна спадщина

Конкурс: ЛОТ 2. «Кроссекторальні проєкти зі збереження культурної спадщини»

Назва проєкту (українською та англійською) (речення до 10 слів, що відображає суть проєкту)	«Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса»
	“Symbols and Myths of Ukrainian Cities: Kyiv, Lviv, Kharkiv, Odesa”
Загальний бюджет проєкту (у гривнях)	1 500 000 грн.
Очікуване фінансування від МФВ (у гривнях)	1 500 000 грн.
Термін, протягом якого передбачається реалізувати проєкт та / або загальна кількість місяців проєктної діяльності	6 місяців

Назва організації (українською та англійською) згідно з установчими документами	Державне підприємство «Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал» »
	State Enterprise "National Cultural-Art and Museum Complex 'Mystetskyi Arsenal'"
Організаційно-правова форма організації	Державне підприємство
Код організації за ЄДРПОУ	33403498
Юридична адреса організації	01010, Україна, м.Київ, вул.Івана Мазепи, 28-30.
Поштова адреса організації	01010, Україна, м.Київ, вул.Івана Мазепи, 28-30.
Телефони (стаціонарний та мобільний), факс, електронна пошта організації, веб-сайт	Стаціонарний телефон: +38(044)288-52-25 Мобільний телефон для звернень: +38(067)900-14-33 Факс: +38(044)288-52-25 Електронна пошта: office@artarsenal.gov.ua Вебсайт: https://artarsenal.in.ua/
Прізвище, ім’я, по батькові керівника організації	Островська-Люта Олеся Богданівна

Прізвище, ім’я, по батькові керівника проєкту	Лобода Дар’я Едуардівна
Посада керівника проєкту в організації	Керівник культурних та виставкових проєктів
Адреса для листування з керівником проєкту	01010, Україна, м.Київ, вул.Івана Мазепи, 28-30.

Контактні телефони (стаціонарний та мобільний)	Стаціонарний телефон: +38(044)288-52-25 Мобільний телефон для звернень: +38(098)253-00-98
Факс, електронна пошта	Факс: не передбачений Ел.пошта: d.loboda@example.org

Підписи засвідчують:

- зобов`язання організації подавати у проєктній пропозиції правдиву інформацію;

- організація ознайомлена із політиками МФВ щодо конфлікту інтересів (Додаток 1) та вимогами щодо рівня відкритості організації (Додаток 2);

- всі фізичні особи, які названі у цій проєктній пропозиції, надали організації письмову згоду щодо надання та обробки їхніх персональних даних в рамках діяльності за проєктом відповідно до Закону України "Про захист персональних даних".

Підпис керівника проєкту — Дата “15” липня 2026 р.

Підпис керівника організації — Дата “24” липня 2026 р.

Підпис бухгалтера організації — Дата “28” липня 2026 р.

МІСЦЕ ПЕЧАТКИ ОРГАНІЗАЦІЇ

ІІ. ЗМІСТ ПРОЄКТНОЇ ПРОПОЗИЦІЇ

[Вказати номери сторінок усіх частин проєктної пропозиції]

I	Реєстраційна картка проєктної пропозиції	ст. 1
II	Зміст проєктної пропозиції	ст. 2
III	Зміст проєкту	ст. 3
1.	Анотація	ст. 29
2.	Опис проєкту	див. Додаток стор. 64
	а) проблема, на вирішення якої спрямовано проєкт	див. Додаток стор. 63
	б) мета проєкту	див. Додаток стор. 66
	в) цільова аудиторія проєкту	ст. 68
	г) план реалізації проєкту	ст. 74
	д) ресурси проєкту	ст. 74
	е) результати реалізації проєкту	ст. 31, 76
	є) інформаційний супровід проєкту	ст. 78
	ж) проєктні ризики	ст. 80
	з) діяльність після завершення проєкту	ст. 33
IV	Додатки	ст. 44

ІІІ. Проєкт

3.1. Анотація

Актуальність проєкту. Історико-культурна спадщина Києва, Львова, Харкова та Одеси є важливою складовою української національної пам’яті та культурної ідентичності. Історичне середовище цих міст зберігає свідчення різних епох, архітектурних стилів, суспільних процесів і культурних традицій, які формують їхні унікальні образи. Водночас історичні карти, фотографії, архівні документи, архітектурні матеріали та відомості про міські символи й культурні наративи потребують подальшого дослідження, систематизації та доступного представлення широкій аудиторії. В умовах повномасштабної війни, руйнування та загроз втрати культурних цінностей особливої актуальності набувають їхнє цифрове документування, збереження та популяризація. Проєкт спрямований на осмислення культурної спадщини чотирьох міст як невід’ємної частини спільної історії України.

Діяльність у межах проєкту. У межах проєкту передбачається проведення дослідження історико-культурної спадщини Києва, Львова, Харкова та Одеси, відбір і систематизація історичних карт, фотографій, архівних документів, візуальних матеріалів та відомостей про архітектурні пам’ятки. На основі зібраних матеріалів планується створення інтерактивного цифрового атласу «Мапа пам’яті», який об’єднає чотири тематичні розділи, цифрові колекції, інтерактивну карту та 3D-моделі вибраних об’єктів культурної спадщини. Також передбачається розроблення віртуальної екскурсії цифровою експозицією. Фізичною складовою проєкту стане мультимедійна музейна виставка «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса», запропонована до проведення на базі Мистецького арсеналу в Києві. Експозиція складатиметься з дев’яти послідовних просторових зон, у яких поєднуватимуться історичні матеріали, архітектурні зображення, карти, цифрові проєкції, інтерактивні

інсталяції та звукові елементи. Діяльність також передбачатиме проведення екскурсій, тематичних зустрічей та просвітницьких заходів для відвідувачів.

Очікувані результати проєкту. За результатами реалізації проєкту буде створено одну мультимедійну виставку, що представлятиме культурні образи чотирьох українських міст, та інтерактивний цифровий атлас із чотирма тематичними розділами. Планується підготувати не менше 20 оцифрованих і систематизованих матеріалів, створити чотири 3D-моделі вибраних об'єктів культурної спадщини та одну віртуальну екскурсію. Цифровий продукт буде доступний зовнішнім користувачам онлайн щонайменше протягом трьох років після завершення проєкту. Очікується розширення доступу до історико-культурних матеріалів, підвищення зацікавленості громадськості спадщиною українських міст та посилення розуміння їхньої ролі у формуванні національної ідентичності.

Наявність (потенційна можливість) фінансування проєкту з інших джерел. Основним джерелом фінансування проєкту передбачається грант Українського культурного фонду в розмірі 1 500 000 грн. Підтверджені додаткові джерела грошового фінансування на етапі підготовки проєктної пропозиції відсутні. Водночас передбачається можливість залучення ресурсної підтримки від партнерських установ у формі надання доступу до історичних та архівних матеріалів, експертних консультацій, інформаційного супроводу й технічної допомоги. У подальшому можливе залучення інших донорських організацій, меценатів та культурних інституцій для підтримки розвитку й функціонування цифрового продукту.

Партнерські організації, що братимуть участь у реалізації проєкту.

Передбачається налагодження співпраці з музейними установами Києва, Львова, Харкова та Одеси, зокрема з Національним музеєм історії України, Львівським історичним музеєм, Харківським історичним музеєм імені М. Ф. Сумцова та

Одеським історико-краєзнавчим музеєм. Їхнє потенційне залучення передбачає експертне консультування, сприяння у вивченні історичних матеріалів та наданні доступу до джерел культурної спадщини за умови відповідних погоджень. Мистецький арсенал розглядається як запропонований виставковий майданчик для презентації фізичної експозиції.

3.2. **Опис проєкту**

Практичним продовженням дослідження стала розробка грантової моделі реалізації виставкового проєкту «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса». Вона передбачає дослідницьку, цифрову та виставкову складові, спрямовані на систематизацію, цифрове документування та популяризацію історико-культурної спадщини чотирьох міст. Детальна характеристика проєкту, його мета, завдання, цільова аудиторія, план реалізації, ресурсне забезпечення та очікувані результати представлені у *Додатку 3*.

е) Результати реалізації проекту

Короткострокові результати реалізації проєкту

На момент завершення проєкту передбачається досягнення таких кількісних і якісних результатів:

Кількісні показники	**Очікувані результати**
Цифровий атлас: 1 шт.	Створення та запуск інтерактивної платформи «Мапа пам’яті»
Тематичні розділи: 4 шт.	Представлення культурної спадщини Києва, Львова, Харкова та Одеси
Не менше 24 цифрових карток	Систематизовані матеріали про архітектурні пам’ятки, історичні карти, фотографії та інші джерела

3D – моделі: 4 шт.	Цифрове представлення вибраних архітектурних об’єктів – по одному для кожного міста
Інтерактивна карта: 1 шт.	Візуалізація географічного розташування міст та їхніх культурних об’єктів
Віртуальна екскурсія: 1 шт.	Дистанційне ознайомлення з експозиційним простором і матеріалами виставки
Мультимедійна виставка: 1 шт.	Фізична експозиція, що складається з дев’яти просторових зон
Не менше 4 екскурсій	Організовані тематичні екскурсії для відвідувачів
Не менше 2 публічних заходів	Лекції, обговорення або тематичні зустрічі, присвячені культурній спадщині українських міст
Не менше 800 відвідувачів	Фізичне відвідування виставкової експозиції
Не менше 500 користувачів	Ознайомлення з цифровим атласом на момент завершення проєкту

Основним якісним результатом стане створення єдиного культурно-інформаційного простору, який поєднає історичні дослідження, музейну репрезентацію та цифрові технології. Проєкт сприятиме розширенню доступу до матеріалів культурної спадщини, формуванню інтересу до історії українських міст та усвідомленню їхньої ролі у формуванні національної ідентичності.

Довгострокові результати реалізації проєкту:

Упродовж 3-5 років після завершення проєкту очікується збереження та подальше використання створених цифрових ресурсів і виставкових матеріалів.

Основними довгостроковими результатами стануть:

1. *Збереження цифрового продукту та забезпечення доступності матеріалів.* Інтерактивний атлас і його складові залишатимуться доступними користувачам онлайн щонайменше три роки після завершення проєкту.
2. *Розширення аудиторії.* Передбачається поступове збільшення кількості користувачів цифрового атласу до 5 000 осіб протягом трьох років після його запуску.
3. *Використання в освітній та дослідницькій діяльності.* Матеріали атласу зможуть застосуватися в навчальних закладах, музейних установах, під час екскурсій, лекцій та дослідницьких проєктів.
4. *Розвиток міжінституційної співпраці.* Збереження контактів із музейними, архівними, освітніми та культурними установами чотирьох міст для подальшого обміну інформацією та спільної діяльності.
5. *Формування основи для подальшого розвитку проєкту.* Створені цифрові матеріали можуть стати основою для розширення атласу новими об’єктами, історичними джерелами та тематичними маршрутами.

Таким чином, результати проєкту матимуть не лише короткострокове виставкове значення, а й довготривалу культурну, освітню та дослідницьку цінність.

з) Діяльність після виконання проєкту

Після завершення грантового фінансування передбачається продовження використання та розвитку створених цифрових і виставкових продуктів. Основним напрямом подальшої діяльності стане підтримка функціонування інтерактивного цифрового атласу «Мапа пам’яті» та забезпечення постійного доступу до його матеріалів для зовнішніх користувачів щонайменше протягом

трьох років. Для цього буде визначено відповідальну особу, яка здійснюватиме адміністрування цифрової платформи, контроль її технічної працездатності, оновлення інформації та збереження резервних копій. Передбачається використання наявних ресурсів організації для підтримки вебплатформи та поступового розширення цифрової колекції. Матеріали проєкту планується використовувати в подальшій музейній, освітній та просвітницькій діяльності. Зокрема, цифровий атлас може стати основою для проведення тематичних екскурсій, лекцій, освітніх занять, дослідницьких зустрічей і нових виставкових проєктів, присвячених історико-культурній спадщині українських міст. У перспективі передбачається розширення цифрового атласу шляхом залучення нових історичних матеріалів, доповнення інформації про вже представлені об’єкти та включення інших українських міст. Це дозволить поступово перетворити проєкт на ширший цифровий ресурс, присвячений міській культурній пам’яті України.

Основними потенційними джерелами фінансування подальшої діяльності можуть стати:

- Власні кошти організації та включення витрат на технічне обслуговування платформи до її поточного бюджету;
- Участь у наступних конкурсах Українського культурного фонду та інших українських і міжнародних грантових програмах;
- Залучення меценатської та спонсорської підтримки;
- Співпраця з музейними, архівними, бібліотечними та освітніми установами;
- Партнерські ініціативи та спільні культурно-освітні проєкти.

Таким чином, завершення грантового фінансування не означатиме припинення діяльності проєкту. Створені цифрові матеріали та виставкова

концепція матимуть потенціал для подальшого використання, розвитку і популяризації культурної спадщини українських міст.

Таким чином, розроблений проєкт «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса» спрямований на дослідження, цифрове документування та популяризацію історико-культурної спадщини Києва, Львова, Харкова й Одеси. Поєднання мультимедійної музейної виставки, інтерактивного цифрового атласу, 3D-моделей та віртуальної екскурсії дозволить представити культурні особливості міст у доступному й сучасному форматі. Запропонований план реалізації, організаційні ресурси та система очікуваних результатів створюють основу для послідовного виконання проєкту. Його реалізація сприятиме збереженню міської пам’яті, розширенню доступу до культурної спадщини та усвідомленню різноманітності історичного й культурного розвитку українських міст.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджено міфи, символи та образи українських міст на прикладі Києва, Львова, Харкова й Одеси, а також розроблено концепцію їхньої музейної репрезентації у форматі цифрової мультимедійної виставки. Проведене дослідження дало змогу розглянути місто не лише як історико-географічний простір, а і як складний культурний феномен, у якому поєднуються матеріальна спадщина, колективна пам’ять, історичні наративи, міфи та символічні уявлення.

У процесі опрацювання теоретичних засад було з’ясовано, що міський простір може розглядатися як своєрідний культурний текст, окремі елементи якого – архітектура, планування, пам’ятки, громадські простори, топоніміка та інші складові – несуть певні значення й формують цілісне уявлення про місто. Важливу роль у цьому процесі відіграють міфи та символи. Міфи закріплюють і передають уявлення про походження, історичне призначення та особливості міста, тоді як символи надають цим уявленням конкретного образного вираження. Іхня взаємодія впливає на формування міської ідентичності та визначає способи сприйняття міста його мешканцями і відвідувачами.

Аналіз Києва, Львова, Харкова та Одеси засвідчив, що кожне з міст має власну систему історичних наративів, міфів і символів, яка відображає особливості його становлення, культурного розвитку та просторової організації. Київ постає як сакральний центр і місто-засновник, образ якого пов’язаний із давньою історією, духовною спадщиною та Дніпром. Львів репрезентує простір пам’яті та культурної багатошаровості, у якому важливе місце посідають історична архітектура, міські легенди та взаємодія різних культурних традицій. Харків розкривається як місто модерності, науки, індустрії та інтелектуального потенціалу, а його символічний образ значною мірою пов’язаний із конструктивізмом і модернізаційними процесами. Одеса постає як місто-море, портовий і відкритий простір, образ якого формується під впливом морської

історії, торгівлі, культурних комунікацій та особливого характеру міського життя.

Отже, порівняння обраних міст підтвердило, що український урбаністичний простір не має єдиного універсального образу. Кожне місто формує власну культурну мову, яка складається з історичних подій, архітектурних домінант, природних особливостей, легенд, символів і колективних уявлень. Водночас ці відмінності не протиставляють міста одне одному, а розкривають багатоманітність історичного та культурного досвіду України. Саме тому їхне спільне представлення дає можливість побачити український міський простір як цілісну, але внутрішньо різноманітну систему.

На основі проведеного дослідження розроблено концепцію музейної виставки «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса», яка покликана об’єднати історичний, міфологічний і культурний виміри чотирьох міст у єдиному експозиційному просторі. Основою концепції стало уявлення про виставку як подорож, під час якої відвідувач послідовно знайомиться з міськими образами, простежує їхнє формування та встановлює зв’язки між окремими історіями. Таким чином, відвідувач виступає не лише спостерігачем, а й активним учасником процесу пізнання та інтерпретації культурної спадщини. Відповідно до цієї ідеї було сформовано структуру виставки з дев’яти послідовних зон: вступної, чотирьох міських, трьох перехідних і завершальної. Наскрізними елементами виставкового сценарію визначено образи мапи, дороги та історичного шару. Вони забезпечують смислову та візуальну єдність виставки, водночас дозволяючи кожному місту зберегти власну образну самобутність. Для Києва основними символами стали пагорб, Дніпро, вертикаль і брама; для Львова – вулиця, площа, кам’яннця та історичний шар; для Харкова – геометрична лінія, модуль, конструкція та рух; для Одеси – море, горизонт, сходи та порт.

Окрему увагу в роботі приділено архітектурно-художньому рішенню виставки. Визначено принципи просторового зонування, розміщення експозиційного обладнання, кольорового оформлення, освітлення та технічного оснащення. Запропоновано поєднати традиційні музейні засоби – оригінальні предмети, документи, фотографії, історичні карти, макети та інформаційні матеріали із цифровими та мультимедійними технологіями. Серед них передбачено використання проєкцій, інтерактивних карт, 3D-реконструкцій, аудіовізуальних ефектів і світлових інсталяцій. Таке поєднання має забезпечити не лише інформативність експозиції, а й можливість емоційного та просторового сприйняття міського середовища. У межах проєкту також визначено можливість залучення автентичних музейних предметів із фондових зібрань потенційних музеїв-партнерів. Археологічні знахідки, предмети міського побуту, історичні документи, друковані матеріали та інші пам’ятки можуть доповнити цифрові реконструкції і художні інтерпретації, забезпечуючи зв’язок між реальними історичними джерелами та сучасними способами їх представлення. Важливим принципом при цьому залишається те, що мультимедійні засоби не повинні замінювати музейний предмет, а мають розширювати можливості його осмислення та контекстуалізації. У роботі також визначено експериментальні підходи до побудови виставки, зокрема експозиційну маршрутизацію, імерсивну реконструкцію міського середовиша та використання легенди-подорожі містами. Їх застосування дає змогу перетворити послідовне переміщення відвідувача на частину музейного наративу, а цифрові та просторові засоби на інструменти інтерпретації історії та культурної пам’яті. У такий спосіб виставка виходить за межі традиційного послідовного представлення інформації та пропонує досвід безпосередньої взаємодії з міськими образами.

Практичним продовженням розробленої концепції стала підготовка грантової моделі реалізації виставкового проєкту. Вона передбачає послідовне виконання

дослідницького, цифрового, експозиційного та комунікаційного етапів, визначення мети й завдань, цільових аудиторій, необхідних ресурсів, команди та очікуваних результатів. Такий підхід дозволяє розглядати виставку не лише як концептуальну розробку, а і як проєкт, для якого окреслено організаційні та ресурсні передумови подальшого втілення. Важливим напрямом його реалізації є залучення різних аудиторій: мешканців представлених міст, учнівської та студентської молоді, музейних працівників, дослідників, туристів і широкої громадськості.

Результати дослідження демонструють, що звернення до міфів, символів і колективної пам’яті відкриває додаткові можливості для музейної інтерпретації міської спадщини, а поєднання традиційних предметних матеріалів із сучасними мультимедійними засобами сприяє формуванню цілісного та багатовимірного образу міста. Запропонована виставка «Символи і міфи українських міст: Київ, Львів, Харків, Одеса» може стати прикладом сучасного підходу до репрезентації історико-культурної спадщини, у якому музей виступає не лише місцем збереження пам’яток, а й простором діалогу між минулим і сучасністю, історичним знанням та особистим досвідом відвідувача. Її основна ідея полягає в тому, що кожне місто є окремим носієм пам’яті та культурних смислів, але водночас усі вони формують спільний простір української історії. Чотири міста – це чотири різні способи осмислення України, її минулого, теперішнього та майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

[1] - LeGates R. W. Urban Studies: Overview. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. 2001. URL: Urban Studies: Overviem - ScienceDirect

[2] - Eisenman T. S., Murray T. An integral lens on Patrick Geddes. Landscape and Urban Planning. 2017. Vol. 166. P. 43-54. URL: An integral lens on Patrick Geddes- ScienceDirect

[3] - Lynch K. The Image of the City. Cambridge, Mass. : The MIT Press, 1960. 194

p. URL: The Image of the City

[4] - Mumford L. The City in History: Its Origins, Its Transformations, and Its Prospects. New York: Harcourt, Brace & World, 1961. 657 p. URL: (PDF) Lewis Mumford 1961, The City in History: its origins, its transformations and its prospect. Harcurt, Brace & World New York

[5] - De Certeau M. The Practice of Everyday Life. Translated by Steven Rendall Berkeley: University of California Press, Press, 229 p. URL: The Practice of Everyday Life by Michel de Certeau - Paper - University of Califormia Press

[6] Грушевський М. С. *Історія України-Руси*. Т. 2 : XI-XIII вік. Львів : Друкарня Наукового товариства ім. Шевченка, 1905. 633 с. URL: e-АРХІВ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

[7] Крип'якевич І. Історичні проходи по Львову. Львів : Каменяр, 1991. 169 с. URL: Історичні проходи по Львові (Istoryöni proxody po L'vovi) : Крип'якевня. Іван (Krypjakevy, Ivan) : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive

[8] Долинська М. Історична топографія Львова XIV-XIX ст. Львів : Видавництво Напіонального університету «Львівська політехніка», 2006. 365 с. URL: Історична топографія Львова XT-XIX ст. - Мар'яна Долинська чнтати онлайн

[9] Багалій Д. І. Історія Слободської України. Харків : Союз, 1918. 308 с. URL: Історія Слобідської України : Багалій Дмитро Івановня (1857 — 1932) : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive

[10] Багалій Д. І., Сумцов Н. Ф., Бузескул В. П. Короткий нарис істори Харківського університету за перші сто років існування (1805-1905). Харків : Друкарня Адольфа Дарре, 1906. XIV, 329 с. URL: Короткий нарис історії Харківського університету за 100 років його існування (1805-1905)

[11] Скальковський А. *Перше тридцятиліття історії міста Одеси*. 1793-1823. Одеса: Городская типография, 1837. 296 с. URL: Перше тридцятиліття історії міста Одеси 1793 - 1823 : Скальковський Аполлон Олександровія (1808-1899) : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive

[12] Скальковський А. *Історико-статистичний досвід про торговельні та промислові сили Одеси*. Одеса : Міська типографія, 1839. 88 с. URL: Скальковський А. О. Досвід статистичного опису Новоросійського краю. Ч. 1: Географія, етнографія та народозрахування Новоросійського краю (1850)

[13] Гриценко О. *Пам'ять місцевого виробництва. Трансформація символічного простору та історичної пам'яті в малих містах України*. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2014. URL: Гриценко О. ПАМ'ЯТЬ МІСЦЕВОГО ВИРОБНИЦТВА. ТРАНСФОРМАЦІЯ СИМВОЛІЧНОГО ПРОСТОРУ ТА ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В МАЛИХ МІСТАХ УКРАЇНИ (2014)

[14] Київ / Енциклопедія сучасної України. Кнів : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. URL: Київ | ЕСУ

[15] UNESCO World Heritage Centre. Kyiv: *Saint-Sophia Cathedral and Related Monastic Buildings, Kyiv-Pechersk Laur*a. URL: Kyiv: Saint-Sophia Cathedral and Related Monastic Buildings, Kyiv-Pechersk Lavra - UNESCO World Heritage Centre

[16] Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Київ у XIX ст. URL: КИЇВ У XIX СТ. | Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

[17] Setting up a World Heritage management framework in Kyiv (Ukraine) // UNESCO World Heritage Centre. URL: World Heritage Centre - Setting up a World Hentage management framework in Kyiv (Ukraine)

[18] L'viv - the Ensemble of the Historic Centre // UNESCO World Heritage Centre. URL: L'viv - the Ensemble of the Historic Centre - UNESCO World Heritage Centre

[19] Маслійчук В. Л. Харків // Енциклопедія історії України : у 10 т. Т. 10 : Т-Я / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 2013. 688 с. URL: ХАРКІВ

[20] Багалій Д. І., Міллер Д. П. Історія міста Харкова за 250 років його існування (1655-1905): історична монографія: в 2 т. Харків: Фоліо, 2004. URL: Науковий сладок Дмитра Івановича Багаля у фондах відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства НБУВ (до 160 річчя від дня народження вченого) | Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

[21] Костюченко М. Д. Благоустрій міста Харкова у 1919-1934 рр. // Тринадцяті Сумцовські читання : 36. матеріалів наук. конф. «Сучасний музейний заклад: проблеми вивчення, збереження та популяризації національної історико-культурної спадщини». Харків, 2007. URL: Костюченко Марина Дмитрівна. Благоустрій міста Харкова у 1919-1934 рр.

[22] Клюшниченко Є. Є. Архітектура // Енциклопедія Сучасної України. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. URL: Архітектура | ЕСУ

[23] Derzhprom (the State Industry Building) // UNESCO World Heritage Centre. URL: Derzhprom (the State Industry Building) - UNESCO World Heritage Centre

[24] The Historic Centre of Odesa // UNESCO World Heritage Centre. URL: The Historic Centre of Odesa - UNESCO World Heritage Centre

[25] Грицак Я. *Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886).* Київ : Критика, 2006. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002122

[26] Шпорлюк Р. *Імперія та нації: з історичного досвіду України, Польщі та Білорусі.* Київ : Дух і Літера, 2000. 354 с. URL: https://resource.history.org.ua/item/0008463

[27] Бірюльов Ю. *Мистецтво львівської сецесії.* Львів : Центр Європи, 2005. 184 с. URL: https://catalog.lounb.org.ua/bib/574671

[28] Тимофієнко В. І. (ред.), Асєєв Ю. С., Вечерський В. В. та ін. *Історія української архітектури.* Київ : Техніка, 2003. 472 с. URL: https://search.nbuv.gov.ua/?utm_source

[29] Тимофієнко В. І. *Зодчі України кінця XVIII — початку XX століть: біографічний довідник.* Київ : НДІТІАМ, 1999. 477 с. URL: https://www.uknol.info/uk/Records/Zodchi_Ukrajini_kincja_XVIII_-_p.html

[30] Тимофієнко В. І. *Історичний центр міста Одеси: огляд історії розвитку.* Одеса, 2001. URL: Володимир Тимофієнко

[31] Тимофієнко В. І. *Формування містобудівної культури Півдня України.* Київ : КиївНДІТІ, 1986. URL: https://av.knuba.edu.ua/article/view/359554

[32] Тимофієнко В. І. *Одеса: архітектура. Пам'ятники.* 3-тє вид. Київ : Мистецтво, 1990. 191 с. URL: https://av.knuba.edu.ua/article/view/359554

[33] Локтіонова О. Взаємодія природного та архітектурного ландшафтів на прикладі м. Харкова // *Архітектурний вісник КНУБА.* 2024. URL: https://archinform.knuba.edu.ua/article/view/300542

[34] Середа І. І. Просторові зміни в місті Харкові в кінці XIX — на початку XX століття, внесені архітектурними об’єктами О. М. Бекетова. 2025. URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9d2c6b3c-fee5-4975-b890-ad62cdb8c92e/content

[35] Lefebvre H. *The Production of Space.* Translated by D. Nicholson-Smith. Oxford : Blackwell, 1991. 454 p. URL: https://monoskop.org/images/7/75/Lefebvre_Henri_The_Production_of_Space.pdf

[36] Soja E. W. *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places.* Oxford : Blackwell, 1996. 334 p. URL: https://ru.scribd.com/document/188556936/Edward-W-Soja-Thirdspace-Journeys-to-Los-Angel

[37] Rossi A. *The Architecture of the City.* Cambridge, Mass. : The MIT Press, 1982. 201 p. URL: The Architecture of the City

[38] Assmann J. *Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination.* Cambridge : Cambridge University Press, 2011. 332 p. URL: Cultural Memory and Early Civilization

[39] Nora P. (ed.). *Realms of Memory: The Construction of the French Past. Vol. 1: Conflicts and Divisions.* New York : Columbia University Press, 1996. 642 p. URL: https://cup.columbia.edu/book/realms-of-memory/9780231109260/

[40] Sennett R. *The Conscience of the Eye: The Design and Social Life of Cities.* New York : Alfred A. Knopf, 1990. 266 p. URL: https://ru.scribd.com/document/363876839/Richard-Sennett-The-Conscience-o-the-Eye-Tge-Design-and-Social-Life-of-Cities

[41] Lynch K. *A Theory of Good City Form.* Cambridge, Mass. : The MIT Press, 1981. 524 p. URL: https://archive.org/details/goodcityform00lync

[42] Jacobs J. *The Death and Life of Great American Cities.* New York : Random House, 1961. URL: The Death and Life of Great American Cities

[43] Halbwachs M. *On Collective Memory.* Edited and translated by L. A. Coser. Chicago : University of Chicago Press, 1992. URL: https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/O/bo3619875.html

[44] Hobsbawm E., Ranger T. (eds.). *The Invention of Tradition.* Cambridge : Cambridge University Press, 1983. URL: https://psi424.cankaya.edu.tr/uploads/files/Hobsbawm_and_Ranger_eds_The_Invention_of_Tradition.pdf

[45] Zukin S. *The Cultures of Cities.* Cambridge, Mass. : Blackwell Publishers, 1995. 322 p. URL: https://archive.org/details/culturesofcities0000zuki

[46] Zukin S. *Naked City: The Death and Life of Authentic Urban Places.* New York : Oxford University Press, 2010. 294 p. URL: https://academic.oup.com/book/40953

[47] Harvey D. *Spaces of Hope.* Berkeley : University of California Press, 2000. 293 p. URL:https://ru.scribd.com/doc/289036559/David-Harvey-Spaces-of-Hope#google_vignette

[48] Harvey D. *Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution.* London ; New York : Verso, 2012. URL: https://files.libcom.org/files/Rebel%20Cities-David%20Harvey.pdf

[49] Nora P. (dir.). *Les Lieux de mémoire.* Paris : Gallimard, 1984–1992. 7 vol. URL:https://archive.org/details/leslieuxdememoir0000unse

[50] Giddens A. *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age.* Stanford, Calif. : Stanford University Press, 1991. 256 p. URL: https://archive.org/details/modernityselfide0000unse

[51] Возняк Т. *Феномен міста.* Львів : Ї, 2009.
URL:https://pen.org.ua/en/members/voznyak-taras

[52] Возняк Т. *Філософські есе.* Львів : Ї, 2009.
URL:https://pen.org.ua/en/members/voznyak-taras

[53] Касьянов Г. В. *Past Continuous: історична політика 1980-х–2000-х. Україна та сусіди.* Київ : Лаурус ; Антропос-Логос-Фільм, 2018.
URL:https://resource.history.org.ua/item/0013769

[54] *Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.)* / упоряд. М. Капраль ; наук. ред. Я. Дашкевич, Р. Шуст. Львів : Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України ; Львівський національний університет ім. І. Франка, 2010. 544 с.
URL:https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/01/Pages-from-Pryvilei_mista_Lvova_XIV-XVIII_st.pdf

[55] *Харків. Збірник архівних документів і матеріалів* / гол. ред. С. І. Посохов ; упоряд. Л. М. Момот, О. С. Гнезділо, Л. П. Добреля, Т. В. Чернявська. Харків : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. 320 с. URL: https://old.archives.gov.ua/Publicat/Kharkiv.php

[56] Петров Н. Ст (упоряд.). Матеріали для історії Харківської міської думи та міського господарства Харкова за 25 років із 1871 по 1896 рік. Вип. 1. Харків: Друкарня Губернського правління, 1896. 122 с. URL: https://kray.korolenko.kharkov.com/kraeznavcha-biblioteka.html

[57] Глизь Ю. І. Документи Центрального державного історичного архіву України, м. Київ, про діяльність Київської міської думи // *Архіви України.* 2012. № 6. С. 62–69.
URL:https://old.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_6_2012/AU_6_2012.pdf

[58] Глизь Ю. І. *Київська міська дума: історія становлення та діяльності (1870–1914)*. Київ : Інститут історії України НАН України, 2019. URL:https://resource.history.org.ua/item/0014752

[59] Державний архів Одеської області. *До 220-ї річниці Одеси: виставка онлайн картографічних матеріалів.* URL:https://archive.od.gov.ua/presczentr/vystavky-on-lajn/do-220-yi-richnyczi-odesy-vystavka-on-lajn-kartografichnyh-materialiv/

[60] Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. *Міста України: Одеса — перлина біля моря. Картографічні документи.* URL:https://www.nbuv.gov.ua/node/5959

[61] Центральний державний історичний архів України, м. Київ. *Електронний ресурс ЦДІАК України.* URL: https://archium.cdiak.archives.gov.ua/

[62] Центральний державний історичний архів України, м. Львів. *Електронний ресурс ЦДІАЛ України.* URL: https://archium.tsdial.archives.gov.ua/

[63] Державний архів Одеської області. *Одеса наприкінці XVIII — на початку XX століть: документальні матеріали.* URL:https://old.archives.gov.ua/Sections/Odesa/Odesa/index.php?30

[64] Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. *Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини.* URL: https://share.google/JxDZp8A6omQKiWzR3

[65] Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів. *З фотолітопису України.* URL:https://tsdaea.archives.gov.ua/Publications/fotolitopys/index.php

[66] Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. *Історико-культурні ресурси: листівки періоду 1880–1945 рр., рукописні карти та цифрові колекції.* URL: https://www.nbuv.gov.ua/node/1540

[67] Міністерство культури України. *Колекції музеїв України.* URL:https://museum.mincult.gov.ua/collections

[68] Центр міської історії Центрально-Східної Європи. *Львів інтерактивний: цифрова енциклопедія міста.* URL: https://lia.lvivcenter.org/

[69] Інститут історії України НАН України. *Е-Джерела: електронний корпус публікацій документів і пам'яток.* URL: https://www.sources-ukraine.huri.share.library.harvard.edu/

[70] Лобода Д.Е. Symbols, Myths and Images of Ukrainian Cities: Kyiv, Lviv, Kharkiv and Odesa as Examples of Historical Urban Development in Ukraine. Культура та інформаційне суспільство XXI століття: матеріали міжн.нар.конф., 16-17 квітня 2026 р. Харків: ХДАК, 2026

[71] Лобода Д.Е. Феномен експериментальної музейної виставки на прикладі екпериментальної виставки «Мапа пам'яті: Київ – Львів – Харків – Одеса. Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: матеріали міжн.нар.конф., 19-20 листопада 2026 р. Харків: ХДАК, 2026

ДОДАТКИ

Додаток 1 «Історико-методологічні засади дослідження українських міст»

Методологія досліджень в урбаністиці

Поняття міста є одним із найбільш складних і багатовимірних об’єктів гуманітарного та соціального знання. Упродовж тривалого історичного періоду місто переважно розглядалося крізь призму окремих наукових дисциплін: історії, географії, архітектури, економіки, соціології або політичної науки. Кожна з них акцентувала увагу на певній стороні міського феномену: історик на процесах виникнення та розвитку міста, географ на його просторовому положенні та структурі, архітектор на забудові та організації середовища, соціолог на соціальних групах і формах взаємодії, економіст на виробничих і торговельних функціях. Однак поступово стало очевидним, що жоден із цих підходів окремо не здатний пояснити всю складність міського організму.

Потреба у цілісному розгляді міста зумовила розвиток урбаністики як міждисциплінарного напряму, що поєднує підходи різних галузей знань. У межах міських студій місто досліджується з позицій географії, історії, соціології, антропології, архітектури, міського дизайну, політичних та інших наук. Така міждисциплінарність дає можливість розглядати міське середовище не лише з погляду його просторової організації, а й аналізувати особливості виникнення та розвитку міст, характер їхнього функціонування, трансформації та способи сприйняття міського простору людиною [1].

У цьому контексті важливо розмежувати поняття урбаністики, урбанізації, містобудування та історичної урбаністики. Урбанізація є широким соціально-економічним процесом концентрації населення, функцій та активностей у містах. Містобудування передусім пов’язане з практикою планування, організації та проєктування міського простору. Урбаністика ж є ширшим аналітичним полем,

яке досліджує місто як комплексну систему. Історична урбаністика, своєю чергою, концентрується на історичній динаміці цієї системи – її виникненні, формуванні просторової структури, зміні функцій, соціального складу, архітектурного середовища та міської ідентичності.

Формування сучасного наукового підходу до міста відбувалося поступово. Його передумови виникли ще у XIX столітті на тлі швидкої індустріалізації та стрімкого зростання міст Європи й Північної Америки. Міста стали не лише центрами торгівлі та виробництва, а й осередками складних соціальних проблем: перенаселення, нестачі житла, санітарних криз, транспортних перевантажень та нерівності. Саме тому дослідження міського простору поступово перестало бути виключно питанням архітектури або адміністративного управління.

Важливим етапом у розвитку комплексного підходу до вивчення міста стали ідеї шотландського дослідника Патріка Ґеддеса (1854-1932). Його концепція сформувалася в умовах активної індустріалізації та стрімкого зростання міст наприкінці XIX – на початку XX століття. Ґеддес відмовлявся від розгляду міста як ізольованого архітектурного утворення та наголошував на необхідності врахування його взаємозв’язків із ширшим природним, соціальним та регіональним середовищем. У межах такого підходу дослідження міста мало охоплювати його географічне положення, природні умови, населення, господарську діяльність та історичний розвиток. Запропонований Ґеддесом комплексний характер дослідження міського середовища став одним із важливих підґрунтів розвитку регіонального планування та соціоекологічного розуміння міста [2].

Такий підхід має принципове значення і для історичної урбаністики, оскільки дозволяє розглядати місто як результат постійної взаємодії людини, природи, економіки, влади та культури. Міська територія у такому випадку не є випадковим набором будівель. Її планування відображає потреби суспільства

відповідного історичного періоду, особливості оборони, торгівлі, релігійної організації, транспорту та політичної влади.

Подальше осмислення міського простору передбачало звернення не лише до його матеріальної організації, а й до особливостей сприйняття міста людиною. Значний внесок у розвиток цього напряму зробив американський дослідник Кевін Лінч, який у праці The Image of the City (1960) розглянув процес формування образу міста у свідомості його мешканців та відвідувачів. Дослідник звертав увагу на те, яким чином людина впорядковує просторову інформацію та орієнтується в міському середовищі. Для опису структури такого образу Лінч виокремив п’ять основних елементів міського простору: шляхи, межі, райони, вузли та орієнтири [3]. Метод Лінча особливо важливий для даного дослідження, оскільки дозволяє аналізувати міста не тільки як сукупність історичних споруд, а як структурований образ, що формується у свідомості мешканця або відвідувача. Наприклад, міська брама або дзвіниця може одночасно бути архітектурним об’єктом, історичною пам’яткою та орієнтиром, за допомогою якого людина визначає своє положення у просторі. Центральна площа може функціонувати як вузол, а річка як природна межа міського простору.

Важливий внесок у розвиток історичного осмислення міста зробив американський дослідник Льюїс Мамфорд. У праці The City in History: Its Origins, Its Transformations, and Its Prospects (1961) він простежив еволюцію міських форм у широкому історичному контексті – від найдавніших поселень до міста індустріальної доби. При цьому місто постає у Мамфорда не лише як просторово організована територія, а як результат суспільного та культурного розвитку. Його формування й трансформація розглядаються у взаємозв’язку з політичними, економічними, соціальними та культурними процесами, що визначали характер конкретних історичних епох [4]. Це дозволяє трактувати історичне місто як результат накопичення багатьох взаємопов’язаних процесів. Архітектура,

система вулиць, громадські площі, укріплення, культові споруди та адміністративні будівлі є матеріальними проявами політичної, соціальної та культурної організації суспільства.

Подальший розвиток урбаністичних досліджень був пов’язаний із посиленням уваги до повсякденного досвіду людини та способів використання нею міського простору. Важливе місце в цьому напрямі посідає концепція французького дослідника Мішеля де Серто, представлена у праці The Practice of Everyday Life. Автор розглядав повсякденні дії та практики як важливий чинник формування соціального значення простору. Особливу увагу він приділив пересуванню людини містом, розглядаючи ходіння як одну з форм взаємоді мешканця з уже організованим міським середовищем. Такий підхід дає змогу враховувати не лише планувальні рішення та матеріальну структуру міста, а й те, як простір фактично використовується та осмислюється його мешканцями [5].

Таким чином, сучасна урбаністична методологія базується на усвідомленні міста як складної системи взаємодії простору, часу та людини. Для його дослідження недостатньо встановити дату заснування міста або описати найбільш відомі архітектурні пам’ятки. Необхідно простежити, яким чином формувалися його територіальні межі, як змінювалася вулична мережа, які функції мали окремі райони, що визначало напрямки розвитку міста, які соціальні групи його населяли та які символічні значення поступово закрілювалися за окремими місцями.

Для дослідження українських історичних міст доцільним є застосування комплексного міждисциплінарного підходу, що поєднує історико-хронологічний, історико-географічний, архітектурно-морфологічний соціокультурний і семіотичний аналіз. Історико-хронологічний метод дає змогу простежити етапи розвитку міста; географічний визначити його природне та територіальне положення; архітектурно-морфологічний проаналізувати

структуру забудови, вулиць та площ; соціокультурний – дослідити взаємозв’язок міського простору та його мешканців; семіотичний – розкрити систему символів і значень, що виникають у міському середовищі.

Особливе значення для цієї роботи має також метод просторової реконструкції. Історичне місто доцільно аналізувати у кількох часових зрізах, зіставляючи карту, планування, архітектуру та функції міського центру в різні періоди. Це дозволяє побачити не тільки окремі пам’ятки, а й логіку формування міського організму.

Отже, методологія дослідження історичної урбаністики дозволяє перейти від сприйняття міста як сукупності окремих архітектурних об’єктів до розуміння його як цілісного історико-культурного організму, у якому матеріальне середовище, соціальні практики, пам’ять та символи перебувають у постійній взаємодії.

Формування української урбаністики як наукової проблематики

Формування української урбаністики має власну специфіку. На відміну від сучасного міждисциплінарного розуміння міських студій, на ранніх етапах українські міста досліджувалися переважно в межах історії, археографії, архітектурознавства та краєзнавства. Наприкінці XIX – у першій половині XX століття урбаністика ще не існувала як окрема наукова дисципліна, однак саме тоді були сформовані інтелектуальні передумови для її подальшого розвитку. Одним із важливих напрямів цього етапу стало вивчення історичних центрів міст через їхнє походження, топографію, адміністративний статус і культурне значення. Особливістю ранньої української історіографії було те, що дослідження міста нерідко здійснювалося у ширшому контексті історії регіону або державотворчих процесів. Відтак місто поставало не ізольованим об’єктом, а частиною історичного розвитку певної території.

Важливе місце в історичному осмисленні Києва посідають праці Михайла Грушевського. У багатотомній «Історії України-Руси» дослідник приділяв значну увагу історії міста, його просторовій організації та окремим міським частинам. Зокрема, він розглядав територію давнього Києва, Старий город. Ярославів город, Поділ, систему укріплень, природне розташування міста та його зв'язок із Дніпром. Водночас Київ у концепції Грушевського постає не лише як окреме міське поселення, а як важливий осередок політичного. культурного та релігійного життя Русі. Такий підхід спрняв утвердженню у вітчизняній історіографії уявлення про Київ як один із ключових центрів української історичної та культурної традиції [6].

Важливе місце в історичному осмисленні Львова посідають праці Івана Крип'якевича, зокрема його «Історичні проходи по Львову». Дослідник поєднав розгляд історичних подій із характеристикою окремих частин міста, його вулиць, площ, районів та архітектурних пам'яток. У такому підході міський простір постає важливим джерелом для реконструкції історії Львова, оскільки окремі його частини розглядаються у зв'язку з подіями та процесами, що визначали розвиток міста [7]. Праця Крип'якевича стала одним із важливих етапів розвитку української історико-краєзнавчої традиції дослідження Львова. Подальший розвиток цього напряму пов'язаний із формуванням історичної топографії як окремого дослідницького підходу до вивчення міського простору. Значний внесок у його розвиток зробила Мар'яна Долинська, яка у монографії «Історична топографія Львова XIV-XI ст.» систематизувала відомості про просторову структуру міста та простежила її зміни протягом кількох століть. Звернення до розташування міських територій, вулиць, кварталів і передмість дає змогу реконструювати не лише фізичний вигляд Львова в різні історичні періоди, а й особливості його функціонування та розвитку [8]. Таким чином, у процесі розвитку історичної урбаністики Львів дедалі виразніше постає як багатошарове

міське середовище, у якому сучасна просторова структура є результатом тривалих історичних трансформацій. Поєднання історичного, топографічного та архітектурного підходів дає змогу розглядати міський простір як своєрідне нашарування різних історичних періодів, соціальних практик і культурних традицій. Саме такий підхід є важливим для подальшого аналізу символів та образів Львова, оскільки дозволяє пов’язати його сучасне сприйняття з конкретними історичними місцями та сформованою протягом століть міською структурою.

Важливе місце у формуванні історичного знання про Харків та Слобожанщину посідають праці Дмитра Багалія. У «Історії Слободської України» дослідник простежив особливості заселення та освоєння регіону, його природні умови, розвиток господарства, ремесел і торгівлі, а також суспільне та культурне життя населення [9]. Значна увага приділялася Харкову як одному з провідних міських осередків Слобожанщини, розвиток якого був пов’язаний із адміністративними, економічними та культурними процесами в регіоні. Водночас Багалій звертався до історії освіти та науки, розглядаючи становлення Харківського університету як важливу складову культурного розвитку міста [10]. У такому підході історія Харкова постає у взаємозв’язку з ширшими процесами розвитку Слобідської України, що дає змогу розглядати місто не ізольовано, а як частину регіонального історичного та культурного простору.

Формування історичного знання про Одесу значною мірою пов’язане з працями Аполлона Скальковського, який одним із перших систематично досліджував історію міста та Півдня України. У праці «Перше тридцятиліття історії міста Одеси. 1793-1823» він звертався до раннього періоду становлення Одеси, простежуючи процеси її заснування, заселення та розвитку. Історія міста розглядалася ним у ширшому контексті освоєння Причорномор’я, адміністративних і господарських змін регіону, а також розвитку торгівлі та

портової діяльності [11]. Важливим джерелом для характеристики економічного розвитку Одеси є також його «Історико-статистичний досвід про торговельні та промислові сили Одеси», у якому увага приділяється торговельному потенціалу міста та його господарському значенню [12]. Праці Скальковського заклали одну з основ ранньої історико-краєзнавчої традиції дослідження Одеси та сприяли формуванню уявлення про місто як важливий портовий, торговельний і багатокультурний центр Півдня України.

Для цього дослідження особливого значення набувають підходи, що дають змогу аналізувати місто через категорії пам’яті, міського наративу та культурної ідентичності. Їх поєднання дозволяє розглядати історичну структуру міста у взаємозв’язку з образами та смислами, що закріплюються в суспільній свідомості. Подібний підхід до вивчення українських міст уже застосовується в сучасних дослідженнях міської пам’яті, символічного простору та локальних ідентичностей [13]. Таким чином, розвиток української урбаністики можна умовно представити як перехід від опису міста як історичного об’єкта до його осмислення як складної соціокультурної системи, а згодом — як простору пам’яті, символів, міських наративів та ідентичностей. Саме ця перспектива є основою подальшого аналізу образів, міфів і символів Києва, Львова, Харкова та Одеси в межах цього дослідження.

Додаток 2 «РОЗШИРЕНА ХАРАКТЕРИСТИКА АРХІТЕКТУРНО-ХУДОЖНЬОГО РІШЕННЯ ЕКСПОЗИЦІЇ»

Загальна концепція та просторове зонування екпозиції

Архітектурно-просторове рішення виставки розробляється з урахуванням характеру будівлі Мистецького арсеналу, її історичного значення та можливостей організації сучасного експозиційного середовища. Колишня будівля Арсеналу є пам’яткою архітектури державного значення та вирізняється класичною архітектурою, цегляними стінами й характерним ритмом внутрішніх опор. Її історичний характер створює виразний контраст із цифровими проєкціями та інтерактивними інсталяціями, передбаченими проєктом. Для концептуальної розробки виставки пропонується використати одну велику виставкову залу, умовно поділену на дев’ять послідовних просторових зон. Такий підхід дозволяє зберегти цілісність приміщення, водночас створивши відчуття переходу між різними міськими середовищами. Зонування здійснюється за допомогою тимчасових перегородок, окремо розташованих експозиційних конструкцій, спрямованого освітлення, проєкцій та звукових сценаріїв. Дев’ять зон не передбачають дев’яти окремих кімнат: вонн становлять послідовні частини єдиного виставкового маршруту.

Схема просторової структури:

№	Експозиційна зона	Основна функція
1	Місто як простір	Знайомство з ідеєю маршруту
2	Київ - місто початку	Історичне походження, географія та сакральні символи
3	Перехід “Шлях до Львова”	Зміна просторового та емоційного середовища
4	Львів - місто пам’яті	Історична багатошаровість і культурна спадщина
5	Перехід “Шлях до Харкова”	Перехід від історичної камерності до модерності

6	Харків - місто модерності	Індустріальний розвиток, наука та конструктивізм
7	Перехід «Шлях до Одеси»	Перехід до відкритого морського простору
8	Одеса - місто-море	Порт, архітектура, море та міська міфологія
9	Епілог «Чотири міста — одна мапа»	Узагальнення та завершення подорожі

Важливою умовою проєктування є збереження архітектурної виразності приміщення. Історичні стіни, опори та склепінчасті перекриття не передбачається повністю закривати декоративними конструкціями. Навпаки, їх можна інтегрувати в художній задум, використовуючи як природне тло для світлових і проєкційних композицій. Водночас необхідно враховувати, що конкретна зала, параметри конструкцій, точки підключення обладнання та можливості затемнення визначатимуться після опрацювання плану приміщення. Запропоноване зонування є концептуальним рішенням 1 може уточнюватися відповідно до умов реалізації

Просторова організація експозиційного маршруту

Зона 1. Вступна частина — «Місто як простір»

Відвідувач входить до напівтемного простору, у якому майже відсутні декоративні елементи. Погляд поступово спрямовується до великої цифрової карти України, розташованої на фронтальній стіні. У темряві починають загорятися чотири світлові точки: Київ, Львів, Харків та Одеса. Після цього між ними послідовно виникають лінії, що утворюють умовний маршрут майбутньої подорожі. Під картою або на окремій текстовій площині з’являється вступний текст: «Чи можна прочитати місто? Побачити ного історію у вулицях, почути в голосах, відчути в просторі, знайти в символах і міфах?» Звукове оформлення на цьому етапі мінімальне: тихий просторовий гул, окремі звуки кроків та поступове

наростання музичного фону. Основна увага приділяється карті та вступному питанню. Поруч розміщується коротка інформаційна панель, що пояснює принцип виставки, а також пропонується умовна карта мандрівника. Вона може містити послідовність міст і короткі позначки, за якими відвідувач орієнтується протягом маршруту. Темрява в цій зоні не повинна створювати дискомфорту або перешкоджати пересуванню. Освітлення підлоги та навігаційних елементів забезпечує безпечний рух.

Зона 2. Київ – місто початку

Після вступної зони відвідувач потрапляє до простору, в якому домінують вертикальні елементи, глибокі відтінки, образи пагорбів і річки. На відміну від нейтрального прологу, київська частина має більш виразну просторову композицію, пов 'язану з природним рельєфом і сакральною архітектурою міста. Уздовж бічних стів розміщуються історичні карти, фотографії, графічні реконструкції та інформаційні панелі. Окремі предмети археологічного походження експонуються у захищених вітринах. У центральній частині передбачається розташувати макет історичного Києва або цифрову просторову модель, яка дозволяє простежити формування міського ядра. Основним художнім прийомом стає поступове розгортання міського простору. На проєкційній поверхні відвідувач бачить послідовність: Дніпро → Поділ → Дитинець → Софія Київська → сучасний Київ. Зображення змінюються відповідно до історичних періодів, а окремі об’єкти поступово виникають у міському ландшафті. Просторова композиція створює умовне відчуття підйому від нижньої частини міста до верхніх історичних осередків. Для цього використовується проєкція, а не фізичні перепади рівнів, що дозволяє зберегти доступність маршруту. Звукове оформлення включає приглушений шум води, окремі удари дзвона та спокійний музичний фон. Вони мають підсилювати мотив історичної глибини, не відволікаючи увагу від предметів.

Зона 3. Перехідна частина – «Шлях до Львова»

Перехід між містами є невеликим просторовим епізодом, що змінює характер сприйняття. Світлові лінії на стіні поступово трансформуються у графічне зображення дороги та історичної карти. Звуковий фон змінюється: водні мотиви відходять на другий план, натомість з'являються приглушені кроки та міський шум. Основне призначення цієї зони – створити відчуття руху між містами. Вона не перевантажується самостійними експонатами: тут можуть розтатовуватися карта маршруту та коротка довідкова інформація.

Зона 4. Львів – місто пам'яті

Львівська зона створює атмосферу історичного міського простору. Її художнє оформлення ґрунтується на образах вузьких вулиць, площ, кам'яниць, аркових конструкцій та історичної забудови. Для формування відповідного середовища передбачається використання легких просторових конструкцій, проєкції бруківки та візуальних образів площі Ринок.

Експозиційна частина включає історичні карти, фотографії, архітектурні матеріали та предмети міського побуту. Візуальна розповідь послідовно розкриває середньовічний Львів, міські міфи та легенди, культурну багатошаровість, багатонаціональне середовище, трансформації XX століття та сучасний образ міста. Звуковий супровід може включати атмосферні звуки історичних вулиць, дзвони та фонові звуки міського життя. Додатковим елементом сенсорного оформлення може стати легкий аромат кави, що асоціюється з культурним образом Львова.

Зона 5. Перехідна частина – «Шлях до Харкова»

Перехід до харківської зони супроводжується поступовою зміною просторової організації. Аркові форми, характерні для львівської частини, зникають, поступаючись прямим лініям, геометричним формам і конструктивним

елементам. Освітлення стає чіткішим, а звуковий супровід набуває більш ритмічного характеру. Таким чином формується візуальний перехід від історичної забудови до образу модерного міста.

Зона б. Харків – місто модерності

Харківська зона розмішується у найбільш відкритій частині запропонованого експозиційного простору. Відсутність візуально щільних перегородок, геометрична організація елементів і значні проєкційні площини створюють контраст із камерною атмосферою Львова. Основна ідея цієї частини експозиції – показати місто як простір культурних змін, інтелектуального розвитку та індустріальної модернізації. В архітектурно художньому рішенні переважають прямі лінії, геометричні форми, відкриті перспективи та масштабні цифрові зображення.

Перший тематичний комплекс присвячений географії Харкова. На великій цифровій карті відвідувач бачить річки Харків і Лопань, особливості природного рельєфу та формування раннього міського ядра. Поряд розміщуються історичні середовиша й розвитку міста.

Другий комплекс розкриває Харків як центр об’єднання Слобожанщини. Виставка представляє історію міста як адміністративного, торговельного та культурного осередку регіону. На інтерактивній карті позначаються основні поселення та напрямки зв’язків, а в окремих вітринах демонструються історичні документи, зображення й матеріали, пов’язані з розвитком слобід, ремесел і торгівлі.

Третій комплекс присвячений Харкову як місту культурної та індустріальної модернізації. На стінах розміщуються архітектурні креслення, історичні фотографії, документи про розвиток освіти, науки та промисловості. Центральним елементом стає макет або цифрова реконструкція Держпрому. За

допомогою проєкції відвідувач спостерігає, як геометричні форми поступово складаються в архітектурний ансамбль. Додаткова мультимедійна інсталяція «Харків, якого ще немає» демонструє уявлення про майбутнє міста, сформовані в добу модернізму.

Четвертий комплекс представляє сучасний Харків. Тут історичні фотографії зіставляються із сучасними зображеннями міста, демонструючи трансформацію забудови, збереження архітектурної спадщини та роль культурного простору в житті громади. Цифрові матеріали можуть доповнюватися інформацією про документування і відновлення пошкоджених пам’яток. Звукове оформлення Харкова ґрунтується на приглушених мотивах міського руху, транспорту та індустріального середовища. Світло підкреслює геометричність конструкцій, а нейтральна кольорова гама з контрастними акцентами підтримує образ модерного міста

Зона 7. Перехідна частина – «Шлях до Одеси»

У цьому просторі прямі геометричні лінії поступово трансформуються в горизонтальні композиції, а цифрова графіка у зображення морської поверхні. Індустріальні звуки поступаються приглушеному шуму хвиль. Перехід створює відчуття виходу у відкритий простір і готує відвідувача до наступного міського середовища.

Зона 8. Одеса – місто-море

Одеська зона характеризується відкритим простором, світлом і мотивами моря, горизонту та перспективи. Основним художнім прийомом стає цифрова проєкція морської поверхні на стіну або окрему підлогову площину. На бічних стінах розміщуються історичні карти, фотографії порту, архітектурних ансамблів. Приморського бульвару та Потьомкінських сходів. У центральній частині передбачається макет або цифрова модель, яка демонструє просторовий зв’язок

порту, вулиць, сходів та міської забудови. На великій проєкційній поверхні послідовно формується образ Одеси: порт → вулиці → Потьомкінські сходи → Приморський бульвар → сучасне місто. Звукове оформлення включає шум хвиль, приглушені портові звуки й міський гомін. Додатковим сенсорним елементом може бути легкий ароматичний акцент, що асоціюється з морським повітрям. Одеса стає найбільш мультимедійною частиною виставки, однак цифрові ефекти підпорядковуються головній меті – показати місто як історичний портовий простір, що сформувався у взаємодії з морем, торгівлею та різними культурними традиціями.

Зона 9. Завершальна частина – «Чотири міста – одна мапа»

Після проходження чотирьох міст відвідувач потрапляє до фінальної зони, яка знову повертає його до карти Україні. На початку виставки карта була засобом орієнтації, а тепер вона стає символом спільної історичної та культурної пам’яті. На цифровій поверхні знову загоряються Київ, Львів, Харків та Одеса. Навколо них поступово з’являються інші міста, а окремі маршрути перетворюються на розгалужену мережу. Тут може розміщуватися інтерактивна панель, на якій відвідувач обирає слово, що найкраще передає його особисте враження від подорожі: «пам’ять», «рух», «дім», «історія» або «майбутнє». Фінальна ідея виставки виражається тезою: *Україна не має одного універсального міського образу. Вона складається з багатьох міст, історій, пам’ятей і культурних голосів. Чотири міста – чотири способи бачити Україну.*

Музейні предмети та експозиційні матеріали

Важливим елементом виставки є залучення автентичних музейних предметів, які забезпечують зв’язок між історичним змістом експозиції та матеріальними свідченнями міського життя. Добір предметів здійснюється відповідно до тематичного наповнення кожної міської зони. Передбачається поєднання

археологічних знахідок, предметів побуту, документальних матеріалів, друкованої продукції та об’єктів, пов’язаних із розвитком міської інфраструктури.

Орієнтовний перелік музейних предметів:

Місто	Музейні предмети	Експозиційне значення
Київ	Фрагменти давньоруської кераміки; побутові предмети археологічного походження, монети періоду Київської Русі; фрагменти архітектурного декору	Розкриття ранніх етапів формування міста, повсякденного життя його мешканців і становлення історичного міського середовища
Львів	Історичні печатки, монети; предмети ремісничого виробництва; торговельні ваги; фрагменти архітектурного декору; предмети міського побуту	Демонстраця розвитку міського самоврядування, торгівлі, ремесел і культурної багатошаровості Львова
Харків	Архівні документи, історичні афіші та журнали, друкована продукція 1920-1930-х років, предмети,	Відображення модернізації міста, розвитку освіти, науки, культури та промисловості

	пов'язані з промисловим і науково-технічним розвитком	
Одеса	Компас; підзорна труба; навігаційні прилади, портові документи, торговельні марки; предмети, пов’язані з морською торгівлею	Розкриття ролі моря, порту, міжнародної торгівлі та морської культури у формуванні міського образу

Зазначений перелік є концептуальним і може уточнюватися на етапі підготовки виставки відповідно до наявності предметів у музейних та архівних фондах. У разі неможливості експонування оригіналів передбачається використання якісних копій, репродукцій або цифрових відтворень.

Експозиційне обладнання та засоби демонстрації

Для організації виставкового простору передбачається використання різних типів експозиційного обладнання, що відповідають характеру предметів і загальній концещі кожної зони.

Основними елементами є:

- музейні вітрини для демонстрації археологічних знахідок, предметів побуту, документів та інших матеріальних об’єктів;
- інформаційні панелі з текстовими поясненнями, історичними довідками й ілюстративними матеріалами;
- настінні та підлогові проєкційні поверхні для демонстрації карт, фотографій і графічних реконструкцій;
- окремі конструкції для розміщення макетів та об’ємних моделей;

- інтерактивні екрани та цифрові карти для самостійного ознайомлення відвідувачів із матеріалами;
- мультимедійні проєкційні системи для відтворення 3D-реконструкцій та візуальних образів міського середовища.

Розміщення обладнання має забезпечувати зручність огляду експонатів, логічність руху відвідувачів і збереження цілісності архітектурного простору Мистецького арсеналу.

Кольорове та світлове рішення

Кольорове оформлення експозиції формується відповідно до символічних і візуальних характеристик кожного міста. Для вступної зони передбачається використання темних тонів із локальними світловими акцентами, що підкреслюють образ карти та початок маршруту.

Київська зона може оформлюватися з використанням природних, теплих і золотистих відтінків, які асоціюються з історичною забудовою, сакральною архітектурою та Дніпровським ландшафтом. Львівська зона передбачає стриману теплу палітру, пов’язану з кольорами каменю, історичних фасадів і бруківки. У Харківській зоні переважають нейтральні, графітові та контрастні відтінки, що підкреслюють геометричність і конструктивістський характер простору. Для Одеської зони пропонуються світлі відтінки, кольори моря, піску та неба.

Освітлення виконує не лише практичну, а й художню функцію. Воно використовується для виділення окремих експонатів, формування просторових акцентів і створення атмосфери кожної зони. Передбачається поєднання загального, локального, акцентного та декоративного освітлення. Особлива увага приділяється умовам освітлення музейних предметів з урахуванням вимог їхнього збереження.

Технічне та мультимедійне оснащення

Технічне оснащення виставки передбачає використання мультимедійних засобів, які доповнюють традиційні форми експонування та розширюють можливості взаємодії відвідувача з історичним матеріалом.

До основного обладнання належать:

- проектори для створення настінних і підлогових проєкцій;
- інтерактивні сенсорні екрани;
- цифрові дисплеї для демонстрації фотографій, карт і документальних матеріалів;
- аудіосистеми для відтворення просторового звуку;
- обладнання для демонстрації 3D-моделей і цифрових реконструкцій,
- системи керування світловими та мультимедійними ефектами.

Застосування цих засобів дозволяє поєднати матеріальну та нематеріальну спадщину міст у межах єдиного експозиційного середовища. Водночас мультимедійні елементи не замінюють традиційні музейні предмети, а доповнюють їх і забезпечують ширший контекст для інтерпретації.

Система образів-символів виставки

Основним наскрізним символом виставки є «Мапа пам’яті», яка об’єднує всі чотири міста та відображає їхні історичні, культурні й просторові взаємозв’язки. Додатковими наскрізними образами є дорога як символ подорожі, історичний шар як відображення накопичення міського досвіду та маршрут як засіб послідовного пізнання міського простору.

Кожне місто має власну систему образів-символів:

- Київ – пагорби, Дніпро, вертикаль, брама. Ці образи підкреслюють географічні особливості міста, його історичні витоки та значення сакральної архітектури.

- Львів – вулиця, площа, кам’яниця, історичний шар. Вони відображають архітектурну спадщину, міську пам’ять і культурну багатошаровість.
- Харків – геометрична лінія, модуль, конструкція, рух. Ці символи пов’язані з модернізацією міста, конструктивістською архітектурою та його науково-промисловим розвитком.
- Одеса – море, горизонт, сходи, порт. Вонн відображають приморське розташування міста, його торговельну історію та відкритість до культурних взаємодій.

Таким чином, система образів-символів забезпечує художню єдність виставки та допомагає розкрити своєрідність кожного міста в межах спільної концепції всієї виставки.

Додаток 3 «Опис проєкту розробки виставки»

а) Проблема, на вирішення якої спрямовано проєкт:

Історико-культурна спадщина Києва, Львова, Харкова та Одеси відображає різні етапи розвитку українського суспільства, його культурні традиції та регіональну самобутність. Значна частина матеріальної культурної спадщини Україні опинилася під загрозою пошкодження, руйнування або втрати внаслідок повномасштабної російської агресії. За даними ЮНЕСКО, станом на 28 жовтня 2026 року в Україні було підтверджено пошкодження 567 культурних об'єктів, серед, яких 289 будівель історичного та мистецького значення і 43 музеї. Історичні карти, архівні фотографії, документи, архітектурні матеріали та відомості про культурні символи міст зберігаються у різних установах і потребують подальшого дослідження, цифрового документування та систематизованого представлення. У зв'язку з цим виникає потреба у створенні доступного культурно-освітнього простору, який об'єднає матеріали про чотири міста, сприятиме збереженню міської пам'яті та популяризації української культурної спадщини серед широкої аудиторії.

Відома з офіційних джерел інформація щодо спроб вирішення наявної проблеми

В Україні вже здійснюються державні та міжнародні ініціативи, спрямовані на документування, облік, цифрове збереження та популяризацію культурної спадщини. Зокрема, відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини», передбачено ведення Державного реєстру нерухомих пам'яток України, який містить геопросторові дані та метадані й передбачає доступ до відповідної інформації через мережу Інтернет. Важливим напрямом є також міжнародна співпраця у сфері цифровізації музейних фондів. ЮНЕСКО реалізує

проєкт «Advancing Digital Integration: Enhancing Ukraine's State Register of Movable Properties through Museum Digitization», спрямований на підвищення спроможності українських музейних установ у сфері цифрового обліку культурних цінностей. Проєкт передбачає навчання музейних фахівців, створення мобільних груп підтримки для цифрового документування музейних предметів, переведення паперових облікових записів у цифровий формат та впорядкування наявних електронних каталогів. Окремим напрямом роботи ЮНЕСКО є моніторинг пошкоджень культурної спадщини України та формування переліку об’єктів, постраждалих унаслідок російської агресії. Такі ініціативи забезпечують важливу інформаційну основу для подальшого захисту та відновлення культурних цінностей. Запропонований проєкт доповнюватиме наявні ініціативи, зосереджуючись на створенні тематичного публічного цифрового продукту, який поєднуватиме історичні джерела, архітектурну спадщину, культурні символи та образи чотирьох українських міст у єдиному інтерактивному просторі.

Обґрунтування можливості розв’язання проблеми за підсумками виконання проєкту

Реалізація проєкту дасть змогу здійснити комплексне дослідження та систематизацію вибраних матеріалів історико-культурної спадщини Києва, Львова, Харкова та Одеси, а також забезпечити їхне цифрове документування та доступне представлення. Створення інтерактивного цифрового атласу дозволить об’єднати інформацію про архітектурні пам’ятки, історичні карти, фотографії та культурні образи міст у структуровану цифрову колекцію. Використання 3D-моделей та віртуальної екскурсії сприятиме наочному представленню архітектурної спадшини й розширенню можливостей її дистанційного вивчення. Фізична мультимедійна виставка забезпечить безпосередню взаємодію відвідувачів із матеріалами проєкту, а цифровий атлас дозволить користуватися

створеними ресурсами незалежно від місця перебування. Таким чином, проєкт сприятиме збереженню інформації про культурну спадщину, підвищенню її доступності та формуванню зацікавленості громадськості історією українських міст. Проєкт не передбачає фізичної реставрації архітектурних пам'яток або заміни державних систем обліку культурних цінностей. Його внесок полягає в цифровому документуванні вибраних матеріалів, їх систематизації та створенні нових форм культурної репрезентації.

б) Мета проєкту

Дослідження, цифрове документування, збереження та популяризація історико-культурної спадщини Києва, Львова, Харкова та Одеси шляхом створення інтерактивного цифрового атласу та мультимедійної музейної виставки. Проєкт спрямований на розширення доступу до історичних матеріалів, актуалізацію міської пам'яті та висвітлення ролі культурної спадщини українських міст у формуванні національної ідентичності.

в) Цільова аудиторія проєкту

Основною цільовою аудиторією проєкту є широка громадськість, зацікавлена історією, архітектурою, культурою та історико-культурною спадщиною України.

Особливу увагу буде приділено таким групам:

1) **Мешканці Києва, Львова, Харкова та Одеси**, зацікавлені історією власних міст, їхньою культурною самобутністю та збереженням локальної спадщини.
2) **Учні, студенти та молодь**, для яких цифровий атлас і виставкова експозиція стануть додатковим джерелом знань про історію українських міст.

3) **Викладачі, вчителі та освітяни**, які зможуть використовувати матеріали цифрового атласу під час проведення занять з історії, географії, мистецтва та культурології.
4) **Працівники музейної, архівної та бібліотечної галузей**, які займаються дослідженням, збереженням і популяризацією культурної спадщини.
5) **Історики, мистецтвознавці, архітектори, краєзнавці та дослідники міського простору**, зацікавлені у вивченні історичних джерел і культурних особливостей українських міст.
6) **Внутрішні та іноземні туристи, українська діаспора та закордонна аудиторія**, які прагнуть ознайомитися з історико-культурною спадщиною України в онлайн-форматі.

Передбачається, що фізичну виставку зможуть відвідати не менше 800 осіб, а цифровий атлас буде доступний для користувачів з усіх регіонів України та з-за кордону.

г) План реалізації проєкту

Діяльність за проєктом необхідно розбити на окремі етапи, що мають бути представлені у логічній послідовності, відображати весь комплекс запланованої діяльності, за такою схемою:

Реалізацію проєкту передбачається здійснити протягом п’яти місяців у межах п’яти послідовних етапів. Окремі етапи виконуватимуться паралельно, що дозволить поєднати дослідницьку, цифрову та виставкову діяльність.

№ етапу	**Назва етапу**	**Тривалість етапу**	**Завдання етапу**	**Детальний опису кожного із заходів / видів діяльності в межах етапу (із представленням кількісних та якісних показників)**	**Відповідальний**	**Результати здійснення етапу**	**Обсяг фінансування етапу з боку МФВ (у гривнях)**
1	Дослідницько-підготовчий етап.	01.06.2026 – 15.07.2026	Визначення змістової концепції проєкту, дослідження культурної спадщини чотирьох міст, формування переліку матеріалів для цифрового та виставкового представлення.	1. Проведення дослідницької роботи щодо історії та культурного розвитку Києва, Львова, Харкова та Одеси. 2.Відбір історичних карт, фотографій, документів та архітектурних матеріалів. 3. Визначення не менше 24	Керівник проєкту: Лобода Дар’я Едуардівна, куратор-дослідник: , залучені історики та фахівці з культурної спадщини.	Підготовлено дослідницьку основу проєкту; сформовано чотири тематичні міські розділи; відібрано не менше 24 матеріалів; визначено 4 архітектурні об’єкти для створення 3D-моделей; підготовлено	250.000 грн.

				матеріалів для формування цифрової колекції — по 6 для кожного міста. 4. Підготовка описів, джерельної бази та перевірка можливостей використання матеріалів. 5. Формування кураторської концепції виставки та визначення архітектурних об’єктів для 3D-моделювання.		концепцію виставки.	
2	Цифрове документування культурної спадщини	01.07.2026 – 31.08.2026	Здійснення цифрового опрацювання відібраних матеріалів та створення цифрових моделей архітектурних об’єктів.	1.Оцифрування відібраних історичних фотографій, карт, документів та інших матеріалів за наявності відповідних дозволів. 2.Підготовка цифрових карток об’єктів із текстовими описами, датуванням, інформацією про походження та джерела. 3.Створення чотирьох 3D-	Куратор-дослідник, фахівець із цифрового документування, 3D-моделер, консультанти з історії міст.	Оцифровано та систематизовано не менше 24 матеріалів; створено 4 3D-моделі; підготовлено цифрові описи та візуальні матеріали для атласу й експозиції.	360.000 грн.

				моделей вибраних архітектурних об’єктів — по одному для кожного міста. 4.Підготовка цифрових зображень і візуального контенту для майбутньої виставки та онлайн-платформи.			
3	Розроблення інтерактивного цифрового атласу	15.07.2026 – 30.09.2026	Створення цифрової платформи, яка забезпечить онлайн-доступ до матеріалів проєкту та їх інтерактивне представлення	1.Розроблення структури та дизайну цифрового атласу «Мапа пам’яті». 2.Створення чотирьох тематичних розділів: «Київ — місто початку», «Львів — місто пам’яті», «Харків — місто модерності», «Одеса — місто-сцена». 3.Інтеграція інтерактивної карти, цифрових карток і 3D-моделей. 4.Створення віртуальної екскурсії	Керівник цифрового напряму, веброзробник, UX/UI-дизайнер, 3D-моделер, куратор проєкту.	Створено одну інтерактивну цифрову платформу з чотирма тематичними розділами, інтерактивною картою, цифровою колекцією, чотирма 3D-моделями та віртуальною екскурсією. Забезпечено постійний онлайн-доступ до цифрового продукту щонайменше	350.000 грн.

				виставковим простором із використанням панорамних зображень та інформаційних матеріалів. 5.Тестування функціональності, адаптація для різних пристроїв, налаштування хостингу та резервного копіювання.		протягом трьох років.	
4	Підготовка та реалізація мультимедійної виставки	01.08.2026 – 15.10.2026	Створення фізичної експозиції, яка поєднає історичні матеріали, архітектурні зображення, цифрові проєкції та інтерактивні елементи.	1.Розроблення архітектурно-просторового та художнього рішення виставки. 2.Проєктування дев’яти послідовних експозиційних зон в одній великій виставковій залі. 3.Підготовка експозиційних конструкцій, графічного оформлення, цифрових проєкцій, освітлення та звукових сценаріїв. 4.Виготовлення	Керівник проєкту, менеджер з комунікацій, координатор публічних заходів, екскурсоводи, фінансовий менеджер.	Проведено публічну презентацію, не менше чотирьох екскурсій і двох просвітницьких заходів; забезпечено інформаційне висвітлення проєкту; зібрано відгуки та підготовлено підсумкову звітність.	120.000 грн.

				інформаційних стендів, підписів, картографічних матеріалів і мультимедійного контенту. 5.Монтаж та технічне тестування експозиції. 6.Підготовка виставкового простору до відкриття для відвідувачів.			
5	Публічна презентація, інформаційний супровід та оцінювання результатів	16.10.2026 – 30.10.2026	Представлення результатів проєкту широкій аудиторії, популяризація цифрового продукту та оцінювання ефективності проведеної діяльності.	1.Проведення публічного відкриття виставки. 2.Організація не менше чотирьох тематичних екскурсій та двох публічних просвітницьких заходів. 3.Проведення інформаційної кампанії в медіа та соціальних мережах. 4.Презентація цифрового атласу та віртуальної екскурсії.	Керівник проєкту, менеджер з комунікацій, координатор публічних заходів, екскурсоводи, фінансовий менеджер.	Проведено публічну презентацію, не менше чотирьох екскурсій і двох просвітницьких заходів; забезпечено інформаційне висвітлення проєкту; зібрано відгуки та підготовлено підсумкову звітність.	120.000 грн.

				5.Збір відгуків відвідувачів, аналіз статистики відвідувань і користування платформою. 6.Підготовка підсумкових матеріалів та звітності.			

Загалом: 1 500 000 грн.

д) Ресурси проєкту

Працівники організації, що безпосередньо братимуть участь у реалізації проєкту *(прізвища та імена, посади в проєкті, кваліфікація, досвід, функції в межах проєкту)*

Для реалізації проєкту передбачається залучення команди, яка забезпечуватиме управління, дослідницький супровід, цифрову розробку, виставкове проєктування, комунікацію та фінансове адміністрування.

Прізвище, ім'я	**Посада в проєкті**	**Кваліфікація та досвід**	**Функції в межах проєкту**
Лобода Дар'я Едуардівна	Керівник проєкту	Освіта у сфері музеології та культурного менеджменту; досвід координації культурних і виставкових проєктів	Загальне управління проєктом, координація команди, взаємодія з партнерами, контроль строків і виконання завдань, комунікація з грантодавцем
Кравченко Олена Вікторівна	Куратор та науковий координатор	Освіта у сфері історії та музеології; досвід дослідження історико-культурної спадщини й підготовки музейних експозицій.	Розроблення змістової концепції, координація досліджень, перевірка історичних матеріалів, підготовка текстів і описів цифрової колекції.
Бондар Андрій Сергійович	Координатор цифрового напряму	Підготовка у сфері цифрових комунікацій та управління цифровими продуктами	Координація створення цифрового атласу, формування технічних завдань, взаємодія з веброзробниками та фахівцями з 3D-моделювання.
Білоус Катерина Дмитрівна	Дизайнер - експозиціонер	Освіта у сфері дизайну та просторового проєктування; досвід створення виставкових рішень.	Розроблення архітектурно-просторового рішення, зонування виставки, підготовка графічного оформлення та координація монтажу експозиції.
Шевченко Ірина Олександрівна	Менеджер з комунікацій	Освіта у сфері комунікацій та зв'язків із громадськістю; досвід інформаційного	Розроблення комунікаційної стратегії, взаємодія зі ЗМІ, ведення

		супроводу культурних подій.	інформаційних каналів, підготовка пресрелізів і матеріалів для соціальних мереж.
Гринь Наталія Петрівна	Фінансовий менеджер	Фахова підготовка у сфері фінансів та бухгалтерського обліку; досвід фінансового супроводу проєктної діяльності.	Планування й контроль використання коштів, ведення фінансової документації, підготовка фінансової звітності та контроль відповідності витрат бюджету проєкту.

Залучені сторонні фахівці

Для виконання спеціалізованих завдань передбачається залучення зовнішніх експертів і виконавців на договірній основі.

Прізвище, ім'я	**Посада/спеціалізація**	**Кваліфікація та досвід**	**Функції в межах проєкту**
Літвіненко Вікторія Андріївна	Історик, консультант з історії Києва	Підготовка у сфері історичних досліджень та києвознавства	Перевірка історичних відомостей, підготовка матеріалів про історичний розвиток і символічні образи Києва.
Бойчук Роман Вікторович	Історик, консультант з історії Львова	Підготовка у сфері історії та дослідження культурної спадщини Львова	Консультування щодо історичної забудови, культурних нашарувань і символіки Львова.
Шаповал Дмитро Олександрович	Історик, консультант з історії Харкова	Підготовка у сфері історії України та регіональних досліджень	Дослідження модернізації міста, промислового розвитку, архітектури та культурного середовища Харкова.
Марченко Олена Сергіївна	Історик, консультант з історії Одеси	Підготовка у сфері історії Півдня України та краєзнавства	Підготовка історичних матеріалів про розвиток Одеси, портову культуру, архітектуру та міські легенди.
Горобець Дмитро Вітальович	3D-моделер	Професійна підготовка у сфері тривимірного моделювання та цифрової візуалізації архітектури	Створення та цифрове опрацювання чотирьох 3D-моделей архітектурних об'єктів

Ткач Максим Олегович	Веброзробник	Підготовка у сфері веброзробки та створення інтерактивних цифрових ресурсів	Технічне створення цифрового атласу, інтеграція інтерактивної карти, тестування функціональності та налаштування вебдоступу.
Кравець Петро Іванович	Технічний спеціаліст мультимедійних систем	Підготовка у сфері аудіовізуального обладнання та технічного супроводу подій	Налаштування проєкцій, освітлення, звукового обладнання та технічний супровід виставки

Додатково передбачається залучення фахівців із цифрового копіювання, права інтелектуальної власності та доступності цифрового контенту.

Обгрунтування потреби у придбанні обладнання та його характеристики

Придбання дорогого спеціалізованого обладнання в межах проєкту не передбачається. Для оптимізації бюджету планується використовувати наявні ресурси організації, а також залучати необхідне обладнання на умовах оренди або через замовлення відповідних послуг.

Для реалізації виставкової та цифрової складових необхідні:

- мультимедійні проєктори з можливістю відтворення відео високої роздільної здатності;
- екрани та проєкційні поверхні для демонстрації цифрового контенту;
- акустична система та обладнання для відтворення просторового звуку:
- спрямоване виставкове освітлення;
- фото та сканувальне обладнання для цифрового копіювання матеріалів;
- комп’ютерна техніка для опрацювання зображень, відео та 3D-моделей.

Використання орендованого обладнання дозволить зменшити витрати на матеріально-технічне забезпечення та спрямувати основну частину фінансування на дослідницьку, цифрову и виставкову діяльність.

е) Результати реалізації проєкту

Короткострокові результати реалізації проєкту

На момент завершення проєкту передбачається досягнення таких кількісних і якісних результатів:

Кількісні показники	**Очікувані результати**
Цифровий атлас: 1 шт.	Створення та запуск інтерактивної платформи «Мапа пам’яті»
Тематичні розділи: 4 шт.	Представлення культурної спадщини Києва, Львова, Харкова та Одеси
Не менше 24 цифрових карток	Систематизовані матеріали про архітектурні пам’ятки, історичні карти, фотографії та інші джерела
3D-моделі: 4 шт.	Цифрове представлення вибраних архітектурних об’єктів — по одному для кожного міста
Інтерактивна карта: 1 шт.	Візуалізація географічного розташування міст та їхніх культурних об’єктів.
Віртуальна екскурсія: 1 шт.	Дистанційне ознайомлення з експозиційним простором і матеріалами виставки
Мультимедійна виставка: 1 шт.	Фізична експозиція, що складається з дев’яти послідовних просторових зон
Не менше 4 екскурсій	Організовані тематичні екскурсії для відвідувачів
Не менше 2 публічних заходів	Лекції, обговорення або тематичні зустрічі, присвячені культурній спадщині українських міст
Не менше 800 відвідувачів	Фізичне відвідування виставкової експозиції
Не менше 500 користувачів	Ознайомлення з цифровим атласом на момент завершення проєкту

Основним якісним результатом стане створення єдиного культурно-інформаційного простору, який поєднає історичні дослідження, музейну репрезентацію та цифрові технології. Проєкт сприятиме розширенню доступу до матеріалів культурної спадщини, формуванню інтересу до історії українських міст та усвідомленню їхньої ролі у формуванні національної ідентичності.

Довгострокові результати реалізації проєкту:

Упродовж 3-5 років після завершення проєкту очікується збереження та подальше використання створених цифрових ресурсів і виставкових матеріалів.

Основними довгостроковими результатами стануть:

1) **Збереження цифрового продукту та забезпечення доступності матеріалів.** Інтерактивний атлас і його складові залишатимуться

доступними зовнішнім користувачам онлайн щонайменше три роки після завершення проєкту.

2) **Розширення аудиторії.** Передбачається поступове збільшення кількості користувачів цифрового атласу до 5 000 осіб протягом трьох років після його запуску.
3) **Використання в освітній та дослідницькій діяльності.** Матеріали атласу зможуть застосовуватся в начальних закладах, музейних установах, під час екскурсій, лекцій та дослідницьких проєктів.
4) **Розвиток міжінституційної співпраці.** Збереження контактів із музейними, архівними, освітніми та культурними установами чотирьох міст для подальшого обміну інформацією та спільної діяльності.
5) **Формування основи для подальшого розвитку проєкту.** Створені цифрові матеріали можуть стати основою для розширення атласу новими об’єктами, історичними джерелами та тематичними маршрутами.

Таким чином, результати проєкту матимуть не лише короткострокове виставкове значення, а й довготривалу культурну, освітню та дослідницьку цінність.

є) Інформаційний супровід та комунікаційна стратегія проєкту

Методи поширення інформації про хід реалізації проєкту та його результати серед широкої громадськості та цільової аудиторії.

Інформаційний супровід здійснюватиметься протягом усіх етапів реалізації проєкту та буде спрямований на формування зацікавленості громадськості, залучення відвідувачів до виставки й популярнзацію цифрового атласу.

Основними інструментами комунікації стануть:

1) **Офіційний вебсайт організації.** Публікація інформації про концепцію проєкту, його етапи, команду, партнерів, перебіг реалізації та кінцеві результати.
2) **Соціальні мережі.** Регулярне розміщення інформаційних дописів, фотографій, відеоматеріалів, історичних фактів, анонсів виставки та публічних заходів.
3) **Цифровий контент.** Створення коротких відео, візуальних матеріалів і тематичних публікацій про культурну спадщину кожного з чотирьох міст.
4) **Інформаційна кампанія виставки.** Підготовка афіш, анонсів, запрошень та інформаційних матеріалів для потенційних відвідувачів.
5) **Партнерська комунікація.** Поширення інформації через інформаційні канали залучених музеїв, культурних установ, освітніх закладів та громадських організацій.
6) **Популяризація цифрового атласу.** Розміщення посилань на платформу. публікація матеріалів про її функціональність та можливості дистанційного ознайомлення з культурною спадщиною міст.

Співпраця зі ЗМІ, а також з Інтернет-ЗМІ, пов'язана із інформаційним супроводом проєкту

Для забезпечення широкого інформаційного охоплення передбачається співпраця з національними та регіональними засобами масової інформації, інтернет-виданнями й культурними медіаплатформами. Планується підготовка та поширення пресрелізів про початок реалізації проєкта, відкриття виставки, запуск цифрового атласу та підсумки діяльності. Також передбачається організація пресвідвідування виставки для журналістів, проведення інтерв'ю з куратором і залученими фахівцями, підготовка тематичних публікацій про історію та культурні особливості чотирьох міст. Серед потенційних медіапартнерів розглядаються «Суспільне Культура», «Укрінформ», «Локальна

історія», а також регіональні культурні та історичні видання Києва, Львова, Харкова й Одеси. Остаточний перелік медіапартнерів визначатиметься після узгодження умов співпраці. Окрему увагу буде приділено поширенню інформації англійською мовою для ознайомлення міжнародної аудиторії з результатами проєкту та культурною спадщиною українських міст.

ж) Проєктні ризики

Потенційні зовнішні та внутрішні ризики (політичні, економічні, організаційні тощо), що можуть супроводжувати проектну діяльність, а також планована організацією діяльність щодо зменшення їх негативного впливу.

Потенційний ризик	**Можливі наслідки**	**Заходи щодо мінімізації негативного впливу**
Безпекові ризики, пов’язані з воєнним станом	Повітряні тривоги, тимчасове припинення роботи виставкового майданчика, обмеження доступу відвідувачів, перенесення заходів	Дотримання правил безпеки, планування гнучкого графіка, підготовка можливості проведення частини заходів онлайн, наявність альтернативного виставкового майданчика
Недоступність або непридатність запланованого виставкового приміщення	Неможливість проведення фізичної експозиції в запланованому місці або необхідність зміни просторового рішення	Попереднє погодження умов використання приміщення Мистецького арсеналу, перевірка його технічного стану та можливостей монтажу; за потреби — підготовка альтернативного приміщення
Обмеження доступу до архівних і музейних матеріалів	Неможливість використати окремі документи, фотографії або інші матеріали в цифровому продукті та виставці	Завчасне звернення до установ, отримання письмових дозволів, використання відкритих цифрових колекцій та альтернативних матеріалів із належним зазначенням джерел
Ризики порушення авторських прав	Неможливість правомірного використання окремих зображень і документів	Перевірка правового статусу матеріалів, погодження умов використання з правовласниками, залучення фахівця з інтелектуальної власності
Технічні ризики під час створення цифрового атласу	Затримки розроблення, помилки функціональності,	Тестування платформи на різних пристроях, поетапна

	несумісність цифрових матеріалів або втрата даних	перевірка функціональності, резервне копіювання даних і використання стабільного хостингу
Порушення графіка виконання робіт	Несвоєчасне завершення цифрових моделей, вебплатформи або монтажу виставки	Чіткий розподіл обов'язків, визначення проміжних результатів, регулярний моніторинг виконання завдань та завчасне залучення сторонніх виконавців
Зростання вартості послуг та матеріалів	Перевищення запланованих витрат, необхідність коригування окремих видів діяльності	Попереднє отримання комерційних пропозицій, укладання договорів, контроль видатків і пріоритетне фінансування основних продуктів проєкту
Зменшення кількості відвідувачів	Недостатнє охоплення цільової аудиторії та нижчий рівень популяризації проєкту	Проведення інформаційної кампанії, партнерська комунікація з освітніми й культурними установами, активне використання соціальних мереж та цифрової платформи
Недоступність цифрового продукту після завершення проєкту	Втрата онлайн-доступу до результатів цифрової діяльності	Передбачення витрат на хостинг і технічну підтримку, визначення відповідальної особи за адміністрування платформи та збереження резервних копій

Додаток 4

БЮДЖЕТ ПРОЄКТНОЇ ПРОПОЗИЦІЇ				
Назва організації:	ДП «Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал»			
Назва проєктної пропозиції:	«Мапа пам'яті: символи та міфи чотирьох українських міст»			
Статті видатків	**Очікуване фінансування від УКФ (у гривнях)**	**Фінансування з інших джерел (у гривнях)**	**Загальна сума за статтями бюджету (у гривнях)**	**Відсоток від запитуваної в УКФ суми**
1. Оплата праці	550,000.00	0.00	550,000.00	36.67%
2. Обладнання (оренда)	180,000.00	0.00	180,000.00	12.00%
3. Матеріальне забезпечення	260,000.00	0.00	260,000.00	17.33%
4. Відрядження і транспортні витрати	60,000.00	0.00	60,000.00	4.00%
5. Інші витрати	450,000.00	0.00	450,000.00	30.00%
РАЗОМ:	**1,500,000.00**	**0.00**	**1,500,000.00**	**100.00%**

б) Інформація про організацію

Короткі відомості про організацію

Державне підприємство «Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал» є провідною культурно-мистецькою та музейною інституцією України, діяльність якої розпочалася у 2005 році. У своїй роботі інституція поєднує різні напрями культурної діяльності, зокрема сучасне мистецтво, літературу, музику, театр та музейну справу. Місія Мистецького арсеналу полягає у сприянні модернізації українського суспільства та інтеграції України до світового культурного контексту на основі ціннісного потенціалу культури. Основними завданнями установи є популяризація української культури, представлення важливих мистецьких та інтелектуальних явищ, актуалізація суспільно значущих питань, розвиток міжнародної культурної

співпраці та забезпечення доступу широкої громадськості до культурних і освітніх проєктів.

Управління діяльністю інституції здійснюється через керівництво на чолі з генеральною директоркою та систему функціональних і програмних підрозділів. Структура організації охоплює напрями виставкової, музейної, освітньої, літературної та дослідницької діяльності, а також підрозділи з розвитку партнерств, фандрейзингу, комунікацій, фінансового й адміністративного забезпечення. Така організаційна структура дозволяє реалізовувати комплексні культурні проєкти, залучати українських та міжнародних партнерів і забезпечувати їхній програмний, організаційний та фінансовий супровід.

Досвід здійснення проєктів за підтримки донорських організацій

Мистецький арсенал має досвід участі в реалізації культурних, виставкових та освітніх ініціатив за підтримки українських і міжнародних донорських організацій. Серед відповідних прикладів можна виокремити такі проєкти:

1. Виставка «Форми присутності» (20 квітня — 30 липня 2023 року).

Виставковий проєкт був створений у партнерстві з громадською організацією «Спільнота Мистецького арсеналу» в межах ініціативи за підтримки Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні. Проєкт був присвячений осмисленню досвіду українських митців і мисткинь від початку повномасштабного російського вторгнення, а також ролі мистецької практики у фіксації суспільних змін, збереженні пам’яті та подоланні наслідків війни.

Донорська організація: Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні.

Контактна особа в донорській структурі: персональна контактна особа, відповідальна за підтримку цього проєкту, у відкритих джерелах не зазначена.

Для отримання рекомендації передбачається звернення до відповідного відділу Посольства США через офіційні канали комунікації.

2. Фестиваль для дітей і підлітків «Різні разом» (20-22 вересня 2024 року).

Щорічний фестиваль був організований Мистецьким арсеналом у співпраці з ГО «Спільнота Мистецького арсеналу». Захід об'єднав культурні, освітні та громадські ініціативи, спрямовані на взаємодію з дітьми, підлітками та їхніми родинами. Програма включала інтерактивні мистецькі проєкти, освітні майстерні, лекції, дискусії, творчі заняття та інші форми культурно-освітньої діяльності. У 2024 році фестиваль відвідало близько 4 тисяч осіб.

Донорські організації: Європейський Союз через програму «Дім Європи» та Фонд «Партнерство за сильну Україну» (PFRL).

Контактні дані донорських структур:

- «Дім Європн»: ask/@houseofeurope.org.ua.
- «Партнерство за сильну Україну»: UKR-PFRU-comms@chemonics.com.

Персональні контактні особи, відповідальні за підтримку саме цього фестивалю, у відкритих матеріалах не зазначені.

3. Грантова програма MUSEUM FUTURES (2025-2026 роки).

Мистецький арсенал у співпраці з ГО «Спільнота Мистецького арсеналу» долучився до реалізації грантової програми MUSEUM FUTURES, ініційованої спільно з міжнародною організацією RIBBON International. Програма спрямована на підтримку українських музейних установ, розвиток їхніх дослідницьких і виставкових практик, створення цифрового контенту та налагодження взаємодії з різними аудиторіями. У межах програми було відібрано десять музейних і культурних проєктів, які отримали грантову підтримку. Мистецький арсенал

також долучився до організації освітніх і нетворкінгових заходів для учасників програми.

Донорська організація: RIBBON International.

Контактна особа в донорській структурі: Ольга Жук - кураторка та менеджерка грантових програм RIBBON International, зазначена серед членів журі програми MUSEUM FUTURES. Персональна електронна адреса в оприлюднених матеріалах не зазначена, для звернення може бути використаний офіційний канал комунікації організації.

Наведений досвід демонструє спроможність Мистецького арсеналу до реалізації комплексних культурних ініціатив, організації міжінституційної співпраці, роботи з міжнародними партнерами, проведення виставкових та освітніх заходів, а також участі в координації грантових програм, спрямованих на підтримку музейного сектору України.